

BYGGNADS ARBETAREN

Våld och asbest på **SÄMSTA BYGGET**

Sven Otto Littorin
om **byggdöden**:
"Vi kan inget göra nu"

Test: **Farliga**
skakningar
i små lastare

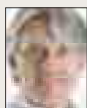
Byggtoppars
löner ökade
30 procent

JOHNNY RÄDDAR KONSTEN

– trollar fram gammal stuckatur

Leta tomtar – vinn lotter

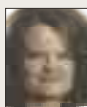
Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97

k.p@byggnadsarbetaren.se

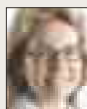
Jenny Berggren
reportageansvarig
08-728 49 77
070-664 49 00

j.b@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter
08-728 49 87
070-627 60 84

k.c@byggnadsarbetaren.se

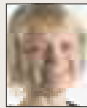
Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06

n.c@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91

i.d@byggnadsarbetaren.se

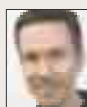
Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89

m.f@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92

c.n@byggnadsarbetaren.se

Magnus Bergström
allmänreporter
08-728 49 98
070-280 25 35

m.b@byggnadsarbetaren.se

Sandra Lund
allmänreporter
08-728 49 73

s.l@byggnadsarbetaren.se

Omslagsfoto: Elisabeth Edén
Korrektur: Michelle Bergman

TS-kontrollerad
upplaga 2006: 130 700

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm

Adressändring, medlem i Byggnads:

Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: edb,

telefon 010-588 48 08

E-post: prenumeration@edb.com

Pris, helår: 297 kr

Annons: Swartling & Wrangling Media,

telefon 08-545160 67

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

SÄMSTA BYGGET 2007

Håll utan skydd, damm, asbest och våld är bara några av de problem som arbetarna som renoverat Brunnsåkersskolan i Halmstad mött i år. Därför utser vi bygget till årets sämsta. SID 8-13

MINISTERN OM BYGGDÖDEN:

"VI KAN INGET GÖRA NU" SID 14-17

TEST
**FARLIGA VIBRATIONER
I KOMPAKTA LASTARE** SID 32-35

**JOHNNY RÄDDAR
GAMMAL TAKKONST**

SID 18-21

**LARM OM KOKAIN I
BYGGBRANSCHEN**

SID 24-25

BYGGTOPPARS LÖNER UPP 30 PROCENT

SID 22-23

Avgiften till a-kassan kan bli högre

BYGGNYTT/ A-kassan får inte längre använda inkasso för att driva in skulder från medlemmar. Det kan bli dyrt för kassorna, och kan leda till högre medlemsavgifter. SID 30

DEBATT SID 4

"Byggnadsarbetare är inte miljöbovar"

"Det verkar vara tabu att ens nämna namnet på den största miljöboven.", skriver Helmer Hjelm.

GREJER & GREPP SID 36

Wellpapp skapar luftspalt

Ersätter masonitskivor under taket.

BYGGFOLK SID 40

Nybyggd bock lever farligt

Brandskyddsmedel ska rädda Gävlebocken.

BYGGFOLK SID 38-39

Conny byggde sig ett vrålk

Snickaren tror att hans hembyggda Hot Rod kan göra över 200 knyck. Men viktigast är motormullret.

5 LJUD & 5 OLJUD SID 6

Han gör musik av bygggljuden

Maskinerna låter som instrument i Lennarts öron.

RECEPT SID 41

SISTA ORDET SID 44

BILDKRYSSET SID 46-47

FRÅGAN

Brukar ni fira jul på jobbet?

Marko Matin-lompolo, 19 år, snickarlärling, Kiruna:

– Ja, vi har julmiddag på Ripan, ett ställe i Kiruna. Peab, vår arbetsgivare, bjuder. De flesta kompisarna ska nog gå. Hur det har varit förut vet jag inte, det här är första året som jag jobbar.

Emma Akerö, 23, murarlärling, Höganäs:

– Hur det blir i år vet jag inte. På förra firman där jag arbetade firade vi lilljulafton dagen före julafton. Då slutade vi klockan tolv, sedan dukade vi långbord i en lokal på bygget. Vi åt julmat och fick julklappar från företaget, en tröja med företagets logga på. Alla var där, även cheferna.

Mikael Nicander, 50, vvs-montör, Vikbolandet

– Nej, men på Lucia brukar byggaren bjuda på glögg och pepparkakor. Sen brukar arbetsgivaren, Bravida, bjuda på julbord. Det är finalen på året och det är trevligt att arbetsgivaren visar sin uppskattning för vad man gör för företaget. Det lättar upp stämningen.

Leta tomtar – vinn priser i vår jultävling. Sidan 45

Militärer är de värsta miljöbovarna

● ”Och ännu har vi inte nått boten”, sjöng Karl-Gerhard, på sin tid, i en av sina kupletter. Men frågan är om vi inte är ganska nära den när byggnadsarbetarna börjar betraktas som miljöbovar i växthushysterin som pågår?

Mycket har de blivit smutskastade för genom åren, men när de anses bidra till vår planets undergång, om än i mindre omfattning, är måttet rågat.

De har under årtusenden med sina händer skapat bostäder och miljöer som vi beundrar, vårdar och vill bevara. Nu talas det om att vi alla måste hjälpas åt att minska utsläppen, men det verkar som om det hela är ett spel för galleriet eller marknadsjippo.

Politiker och experter pratar åtgärder för att rädda miljön

Byggnadsarbetaren 16/07

samtidigt som det verkar vara tabu att ens nämna namnet på den största miljöboven av alla.

Det är militären som skadat den, ända sedan de första vapnen av brons började tillverkas. Den betraktas som en betydande del i samhällskroppen och om någon av de industrierna ska läggas ned blir det protester från både politiker och anställda.

Hur skulle det se ut om politiker, miljöexperter och ”morots-

ätare” ägnade sig lika mycket åt en allmän och total nedrustning i stället för lågenergilampor och kossornas utsläpp?

Det är naturligtvis lättare att ta en, av arbetet smutsig, traktorförare i örat för ett par minuters tomgång, än en ordenspydd general genom sina order lägger miljonstäder i spillror och utsläpp.

Före de amerikanska provsprängningarna 1954 i Bikini-atollen sa den då 90-årige författaren Bernhard G Shaw att vill de dela jorden i två delar så inte mig emot. Där är kommentarer överflödiga. Byggnadsarbetarna behöver inte skämmas. De har skapat det andra vill demolera.

HELMER HJELM
UDDEVALLA

Protestera mot alliansregeringen

● Vår nuvarande regering (alliansen) håller på att nedmontera hela svenska välfärden.

De försämrar hela försäkringssystemet, minskar akasseersättningen och sjukersättningen, inför kortare ersättningsperioder och fler karansdagar.

De minskar skatten för välbärgade, för att i stället betalas av folk som har det ekonomiskt svårt.

Pensionärer får lönesänkning, genom att inte få ta del av skattesänkningen. Rika blir rika, fattiga blir fattigare.

Jag föreslår att vi protesterar mot detta genom en massiv demonstration (fredlig sådan), där alla s-föreningar och fackföreningar är inblandade.

Samling och tal på Stora torg. Marsch till socialkontoret, bilda organiserad kö utanför socialen,

för att visa alliansen och folk i allmänhet att detta blir verklighet om alliansen får fortsätta att regera. Lämpligt datum tycker jag vore två år efter alliansens övertagande av regeringsmakten, i september 2008. Det vore nog inte helt fel om detta kunde bli riksomfattande, och årligen fram till och med 2010. Kanske en tidig valupptakt?

KJELL GUSTAFSSON
HALMSTAD

Protestera mot LO och Byggnads i stället

● Svar till Kjell Gustafsson: Jo, det kan man ju tycka, men samtidigt kan man ju ställa sig frågan varför har vi en borgerlig regering?

Kan det vara så att svenska folket var så fruktansvärt missnöjda med socialdemokraternas (läs Göran Perssons) vanstyre och ständiga försämringar inom vård, skola och omsorg att man helt enkelt fått nog?

Nä, protestera i stället mot LO

och Byggnads som inte lyckats påverka sossarna till några förbättringar för folket.

150 miljarder kronor stals från våra ATP-fonder, statsskulden minskade inte, försämringar i välfärden, höjda skatter med mera. Traktamentena har stått stilla i 30 år.

Däremot har politikerna fått höjningar av sina löner med flera tusen kronor i månaden, och förmåner som vida överstiger

vad en vanlig löntagare bara kan drömma om.

Detta utan att LO agerat.

Kontentan av allt detta är kanske att vi har det som vi förtjänar, eller ska vi kasta ut det gamla och in med nytt blod? Det funkade ju för moderaterna.

LASSE JÖNSSON

Fler debattinlägg på webben
www.byggnadsarbetaren.se

TYCK TILL DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt. Gå in på www.byggnadsarbetaren.se.

E-post: redaktionen@byggnadsarbetaren.se

Faxa: 08-728 49 80

Ring: 08-728 49 00

Glöm inte uppge namn och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Glöm inte era rötter, ombud

● Jag är pensionerad men har varit aktiv på den tid det begav sig. Det blir ju inte mycket bättre av att det parti som vi bildade har glömt det åtagandet och blivit mer blått än rött. Det hjälper ju inte heller nämnvärt när det verkar bli så att alla som kommer upp mot toppen i vårt förbund glömmar varifrån man kommer och vilka som sett till att de kommit dit där de är.

Ett förbund belamrat med en massa människor som inte för ett ögonblick skulle kunna tänka sig gå tillbaka till sitt vanliga yrke. Det tyder på en nedvärderande hållning gentemot arbetare.

Sektionen ligger ju närmast dem som är i produktionen, där kan man fatta avgörande beslut i viktiga frågor.

Nej, där kan man inte besluta i frågor som rör arbetarna, där läser man upp från A4-ark frågor som förbundet redan beslutat.

Allt det som rör byggarbetarna har kommit alldeles för långt ifrån dom för att det ska vara intressant. Vi har byggt en hierarki så det måste bedrivas folkomröstning för att det ska nå ner till dem som jobbar. Där tror jag vi har den springande punkten.

Men via tv får vi höra lite då och då att det är svåra frågor som vi vanliga dödliga inte förstår.

Jag är glad om det finns ombudsmän som aldrig glömmar sina rötter och säljer sin själ för att inte behöva komma tillbaka till ett bygge.

BÖRJE LILLSJÖ
SURAHAMMAR

Sossarna överger oss arbetare

● Nu har sossarna visat sina riktiga färger, en blåare nyans är väl svår att få tag på. Sossarna vill nu ta över moderaternas del av arbetskraften och siktar nu på företagen. När de nu överger oss knegare är det dags att vi söker efter en ny samarbetspartner.

Jag fattar att sossarna väljer att "lägga" sig i valen med jämna mellanrum, för att moderaterna ska kunna göra det som sossarna inte vågar själva, eftersom de är "arbetarpartiet".

När nästa val kommer så satsar de allt och återfår makten, men de river inte upp moderaternas usla beslut.

Fast man gnäller som små skolflickor om hur moderaterna utarmar Sverige, den svenska arbetspolitiken och rånar de svagaste i landet, med nya skatter och regler.

Värre bedragare än sossarna finns inte i dagens samhälle.

MARIO

Varför kostar tidningarna olika?

● Varför kostar tidningarna olika för pensionerade byggnadsarbetare visavi pensionerade kommunalarbetare? Är inte de båda fackföreningarna LO-anslutna?

Jag är pensionerad byggnadsarbetare som betalar 46 kronor per månad för tidningen Byggnadsarbetaren. En helårsprenumeration på Kommunalarbetaren kostar 75 kronor för pensionärer.

TORGNY ÖHNELL
UMEÅ

Svar:

● Villkoren för medlemskap varierar mellan olika LO-förbund. Byggnads pensionärsmedlemmar betalar en grundavgift som

motsvarar 552 kronor per år. Då ingår tidningen Byggnadsarbetaren, en olyckfallsförsäkring (TFA) och hjälp i t ex i försäkringsärenden.

Från fyllda 75 år är medlemskapet gratis.

En helårsprenumeration på Byggnadsarbetaren kostar 297 kronor för alla. En helårsprenumeration på Kommunalarbetaren kostar 300 kronor, men pensionärer som inte är medlemmar i Kommunal kan prenumerera för 75 kronor per år. Kommunal har inte något särskilt medlemskap för pensionärer.

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Hur tänker ministern?

Sedan Sven-Otto Littorin tillträdde som arbetsmarknadsminister har minst 13 byggnadsarbetare fått sätta livet till på jobbet i Sverige. Det är bara att ta på sig besökshjälmen och åka upp med bygghissen på större bygge så förstår man varför.

På ett bygge utsätts man för fallrisker, skärrisker, klämrisker, buller, damm och så här års fukt, snö och kyla.

Varje år anmäls över 3 000 allvarliga olyckor på bygg- arbetsplatser i Sverige. Hur många journalister, poliser eller jurister har skadats eller dödats på jobbet under samma tid?

Naturligtvis har alla ett ansvar för att hindra olyckor; arbetsgivare, fack och varje enskild byggnadsarbetare.

Men inget fungerar utan lagar och regler. Och lagarna må vara tydliga och skarpa, men de fungerar knappast om inte någon ser till att de efterlevs.

Därför är det märkligt att Arbetsmiljöverket, som ska se till att lagarna efterlevs, nu genomgår ett ordentligt stålbad. Regeringen har beslutat att banta Arbetsmiljöverket med 157 miljoner kronor på tre år. Det innebär att minst

"Det är märkligt att Arbetsmiljöverket, som ska se till att lagarna efterlevs, nu genomgår ett ordentligt stålbad."

var fjärde byggarbetsmiljöinspektör måste bort.

Den högst ansvarige för Arbetsmiljöverket är arbetsmarknadsministern; Sven-Otto Littorin. Han ser inte något samband mellan Arbetsmiljöverkets anslag och antalet olyckor. Han tycker heller inte att regeringen i dag direkt kan göra mer för att minska antalet olyckor.

För regeringen är den allra viktigaste frågan att fler människor ska ut i jobb. De omfattande förändringarna av a-kassan, som så många byggnadsarbetare fått känna av, är ett led i detta.

Hur tänker ministern egentligen?

Ni möter honom i på sidorna 14-17.

Nu tar Byggnadsarbetaren juluppehåll och återkommer med nästa nummer den 17 januari 2008.

God jul och gott nytt år!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

TILL VEM: Kompositören **LENNART WESTMAN**, 54 år från Stockholm.

VARFÖR: Han spelar in och **SKA SKAPA ETT MUSIKALISKT VERK AV NCC:S BYGGLJUD** vid ett husbygge på Södermalm i Stockholm.

"BYGGLJUDEN ÄR RÅA, OBEARBETADE OCH ROLIGA"

1 Vad är ljud?

– Oj, oj, en tung fråga. Men rent vetenskapligt är ljud svängningar, eller rätare sagt, förtätningar i luften som når örat. Kortfattat!

2 Vilket är det vackraste ljudet?

– För mig som är från landsbygden så kommer det vackraste ljudet från porlande källvatten ute i naturen. Ljudet av stenar som låter sig föras fram och tillbaka av stilla vågor i strandbrynet är också mycket fint.

3 Vilket ljud använder du flitigast?

– Ljudet från kyrkoorgeln i Maria Magdalena kyrka. De användes mycket i mitt förra verk och jag kommer använda dem även till framtida skapelser.

4 Varför göra ett musikaliskt verk av byggljud?

– Idén föddes när jag stod på min egen balkong och noga lyssnade på byggarbetsplatsen jag har som utsikt. Sedan en längre tid hade jag lyssnat på alla intressanta och unika ljud som kom från de olika stationerna och slutligen slog det mig att jag ville dokumentera dem i konstnärlig form.

5 Vad har byggljud som andra ljud saknar?

– De är råa, obearbetade och roliga. Allt i positiv bemärkelse. Man skulle kunna se arbetarna som musiker och deras verktyg som musikinstrument.

ANDERS LINDBLAD

Lennart Westman har precis börjat jobba med att spela in byggljud för att skapa ett musikaliskt verk.

1 Vad är oljud?

– Önsklade ljud skulle man kunna säga. Till exempel från restauranger som spelar "dunka dunka-ljud" som tränger sig in i ens lägenhet. Och odämpade motorcyklar.

2 Vilket är det värsta oljud du vet?

– Ljudet från motorcyklar i stan är det absolut värsta oljudet jag vet. Jag har rest ganska mycket och har bland annat varit i storstäder som Mexiko City, men det finns ingenstans i världen som motorcyklar tillåts föra sånt oväsen som i Stockholm. Jag kan inte fatta att det är tillåtet att köra odämpat mitt uppe där folk lever och bor.

3 För du själv mycket oljud?

– Nej, det gör jag inte. Jag tycker att jag är en ganska stödd person.

4 Är det roligare att föra oljud än andra ljud?

– Jag tycker inte om oljud, men frågan är vad oljud egentligen är? Sådant som andra uppfattar som oljud, till exempel från byggarbetsplatser kan ju vara bra och intressanta ljud.

5 Vilket är ditt bästa minne av oljud?

– Oj, oljud är ju inte direkt förknippat med bra minnen. Jag får nog säga när jag upptäckte de fascinerande ljuden från byggarbetsplatsen utanför min lägenhet. Vissa metalliska ljud som jag ett tag trodde kom från en hammare mot ett städ men visade sig komma från en maskin. Vissa av de där ljuden låter nästan som om de kom från elektroniska instrument.

MAGNUS BERGSTRÖM

FRÄCKISEN

Pinocchio hade en tid fått klagomål från sin flickvän.

– Varje gång vi älskar, sa hon, får jag stickor!

Så Pinocchio gick till den som skapat honom, snickaren Gepetto, och frågade vad han skulle göra.

– Sandpapper, sa Gepetto. Det är vad du behöver.

Pinocchio fick några ark sandpapper av Gepetto och gick hem.

Några veckor senare stötte snickaren ihop med Pinocchio.

Fungerar det bättre mellan dig och din flickvän nu? undrade han.

– Äsch, sa Pinocchio. Vem behöver tjejer?

VÅLD OCH ASBEST TAR PRISET I ÅR

Förra året kammade Dragon Gate i Älvkarleby hem titeln, i år går den till en skolrenovering i Halmstad. Byggnadsarbetaren utser varje år det sämsta bygget – utnämningen går till den arbetsplats som har haft den allra risigaste arbetsmiljön.

TEXT KATARINA CONNHEIM, KENNETH NIKLASSON, NINA CHRISTENSEN M.FL. FOTO PER-OLA STRAND M.FL.

Många och allvarliga arbetsmiljöproblem under lång tid, hotad säkerhet för de anställda och stora samordningsbrister. Detta är några orsaker till att Byggnadsarbetaren utser renoveringen av Brunnsåkersskolan i Halmstad till sämsta bygget 2007.

Den 20 september i år blir rörlärlingen Per-Ola Strand, som arbetar för underentreprenören Rörläggaren, nerslagen på jobbet. Han är mitt uppe i ett arbetsmoment när en platschef på det tyska företaget BWE dyker upp.

– Han gestikulerade och gapade på tyska och idiotförklarade hela den svenska byggbranschen. Jag sa till honom att säga det på svenska och då fick jag ett slag på käften, säger Per-Ola Strand.

Han får svullnader i käken och småsår på händer och armar av slaget. Flera byggnadsarbetare känner sig hotade efteråt. Samma dag lägger Byggnads ett omedelbart skyddsombudsstopp på arbetsplatsen i några timmar.

Misshandeln var kulmen på många och allvarliga arbetsmiljöproblem som har kantat renoveringen av Brunnsåkersskolan sedan start, i augusti 2006.

Det tyska byggföretaget BWE, som har fått i uppdrag av Halmstads kommun att sköta renoveringen, missköter arbetsmiljön. Per-Ola Strand är övertygad om att han blir nerslagen för att han, som lärling, har ställt krav på den. Damm, bristfällig belysning, as-

Per-Ola Strand

best och håll som inte är avspärrade är bara några av problemen som skapar stor irritation.

BWE:s hantering av samordningen är också ett problem för byggnadsarbetarna.

– Vid ett tillfälle hade jag märkt hålen för att dra rör, då spacklade tyskarna över dem. Sedan märkte vi hålen igen, då målade polackerna över dem. Efter det gjorde en håltagningsfirma hål som polackerna murade igen, suckar Per-Ola Strand.

Arbetsmiljöverket besökte arbetsplatsen vid flera tillfällen. Och i början av februari rapporterar verket om tolv allvarliga brister i arbetsmiljön. Det gäller bland annat brister i fallskydd och överskridna vibrationsvärden.

På bygget finns tre svenska underentreprenörer. De arbetar med el, ventilation och vvs. Missnöjet bland dem växer när situationen inte förbättras. Gert-Inge Gustafsson, vd på Inventor Ventilations AB, är mycket upprörd över den dåliga arbetsmiljön.

– Jag har till och med plockat hem mina killar vid några tillfällen, eftersom det var så dåligt, säger han.

I slutet av september beslutar Arbetsmiljöverket att samordningsansvaret ska gå över från BWE till Halmstads kommun, vilket är en ovanlig åtgärd.

Orsaken är att arbetsmiljön har sådana

brister att det finns uppenbar risk för skada eller ohälsa.

– BWE har brutit mot alla paragrafer som finns i arbetsmiljöföreskrifterna, säger Kenneth Bäckström, arbetsmiljöinspektör i Göteborg.

Niclas Leonhard, tidigare arbetsledare på bland annat Peab, är ny samordningsansvarig från den åttonde oktober. Han har bland annat infört dagliga skyddsronder. Efter några veckor är arbetsmiljön mycket bättre. Men för underentreprenörerna inom vvs, el och ventilation är det en stor besvikelse att det tagit över ett år att få ordning på arbetsmiljön.

BWE:s Sverigechef Kenneth Vågelius arbetar sedan 1 september med att bygga upp företagets svenska verksamhet.

– Det är inte smickrande för oss och det får inte gå till på det här viset. Det är inte acceptabelt, säger han apropå utnämningen till sämsta bygge.

Han menar att en förklaring till bristerna i arbetsmiljön finns i kulturella skillnader, att det har varit svårt att föra över uppfattningen om hur en byggarbetsplats ska se ut till underentreprenörerna.

– Men det är ingen ursäkt, utan en förklaring. Vi måste skärpa oss, om vi ska vara kvar på den svenska marknaden, säger Kenneth Vågelius. ●

Läs mer om Brunnsåkersskolan och andra byggen med arbetsmiljöproblem på nästa uppslag. ►

Målningsarbete på hög höjd utan skydd på årets sämsta bygge.

TIO AV DE ALLVARLIGASTE BRISTERNA PÅ BRUNNSÅKERSSKOLAN

Asbest. Sommaren 2007 revs köksväggar där det senare visade sig finnas asbest. Rivningen gjordes utan tillstånd och skyddsutrustning.

Skyddsutrustning. Skyddsinstruktioner följdes inte och arbeten har utförts utan personlig skyddsutrustning. Rivningsarbetare har jobbat utan andningsskydd, eller endast med filtermasker. I stället för skyddskåpor har öronproppar använts.

Damm. Omfattande spridning av kvarts-haltigt damm. Spridningen begränsades inte och regelbunden städning förekom inte.

Allmänbelysning. Belysning har saknats på stora områden och den som har funnits har

ibland hängt i mark- och midjenivå.

Skivhantering. Arbetsmiljöverket har vid flera tillfällen påpekat att för breda gipsskivor (120 cm) har använts. Dessa är för tunga och otypliga.

Brister i fallskydd. Avståndet mellan vägg och en ställning översteg 30 cm på flera ställen – en omedelbar fara för fall. Detta åtgärdades dock omedelbart. Avspärningar med plastband, som ersattes med skydds-räcke utan mellanföljare och fotlist.

Vibrationer. Mejselhammare hade för höga vibrationsvärden, och användes under för lång tid. En byggnadsarbetare uppgav att

han använt maskinen cirka sex timmar per dag, det är ungefär sex gånger mer än tillåtet.

Otäckta hål. I augusti föll en elektriker ner i en grop i golvet i gymnastiksalen. Hålet var inte avspärrat eller täckt. Elektrikern klarade sig utan fysiska skador.

Belastningsergonomi. Trots påpekanden har anställda fått bära material som skivor, säckar, färgburkar och balkar. Rivningsmaterialet har körts ut med skottkärror.

Ställningsbyggnad. Utbildningsbevis för ställningsbyggnad saknas. Rullställningarna används utan dubbla skydds-räcken och utan att hjulen låses när man är på ställningarna.

BRUNNSÅKERSSKOLAN

Det fanns asbest i rör som utländska arbetare rev i under kvällar och nätter.

Arbetare har släpat sten på presenningar och tagit rivmaterial mellan våningarna med vanliga skottkärror.

En elektriker föll i den här gropen under augusti.

ORSAKER TILL KAOSET I HALMSTAD

Därför blev arbetsmiljön så dålig på Brunnsåkersskolan: **Samordningsproblem.** Mycket dålig planering inför olika arbetsmoment. Ett exempel är att rivningsarbeten inte är avslutade trots att andra arbeten har påbörjats.

Bristande kunskaper. BWE:s arbetsledning saknar tillräckliga kunskaper om svenska arbetsmiljöreregler. Även dåliga kunskaper bland byggnadsarbetarna om skydd och arbetsmiljö.

Introduktionsproblem. Bristfällig introduktion för dem som är nya på arbetsplatsen. Skydds- och ordningsregler finns inte på alla språk.

Resursbrist. BWE avsätter inte tillräckliga resurser att sköta skyddsarbetet

Språkproblem. Flera språkgrupper försvårar kommunikationen på byggarbetsplatsen.

REKORDMÅ

● Under det senaste året har Arbetsmiljöverket stoppat verksamheten på byggarbetsplatser 171 gånger. Det är 36 fler än förra året.

De flesta förbuden mot fortsatt arbete handlar om att byggnadsarbetare har arbetat på hög höjd utan tillräckligt fallskydd. Det slarvas med allt från skyddsräcken till att bära säkerhetssele.

Landets arbetsmiljöinspektörer stoppar allt oftare farlig verksamhet på landets byggen. De 171 stoppen från 1 november förra året till den 31 oktober i år är rekord. Årets skörd överträffade det tidigare rekordet från 2006 rejält. Då stoppades 135 byggen.

Tidigare om åren har nivån varit betydligt lägre. Kring sekelskiftet utfärdade arbetsmiljöinspektörerna cirka 50 förbud per år. Det kan finnas fler förklaringar till uppgången. Slarvet med skyddet kan ha ökat, men det kan även bero på att arbetsmiljöinspektörerna är snabbare med att skriva förbud. Tidigare jobbade de mer med förebyggande åtgärder och försökte lösa problemen utan att lägga förbud.

Noterbart är att de stora byggbolagen Skanska, Peab och NCC har så pass få förbud trots att de står för en stor del av byggan- det i landet. ●

FÖRBUDEN – HELA LISTAN

3 FÖRBUD

● **Fanerdun Equipment** har fått tre förbud på Chokladvägen 2 i Kalmar. Vid alla tillfällena fanns det risk för fall.

● **NCC** fick ett förbud på Björkbackastrand i Sigtuna där det fanns brister på ett "provisoriskt lagringsställe" för byggelement. De fick ytterligare ett stopp på Strömbergsvägen 110 i Umeå där det saknades personligt fallskydd, och även på Ålgatan 17 B i Luleå var fallrisk orsak till ett stopp.

● **PEAB** fick ett förbud för rasrisk på byggarbetsplats KA 3 LKAB i Kiruna. På Botniabanan gällde ett förbud att skyddsräcken och en säker tillträdesled saknades. I kv Fruktkorgen i Stockholm saknades handlingar som visade att ställningen har betryggande hållfasthet och stabilitet.

2 FÖRBUD

● **Biscya Tak**, kv Björkbacka 8 i Östersund och Modevaruhuset i Vällingby Centrum. Risk för fall på båda platserna.

● **Kode Plåt** fick ett förbud på Ikea i Källered och på en

industrihall på Göteborgsvägen 142 i Bohus. Båda stoppen handlade om risk för fall.

● **Ställningsmontage och Industritjänst**, Fyrspannsvägen 7, generellt förbud mot att bygga ställningar där risken för fall inte är undandörd. Storgatan i Sundsvall, fallskydd saknas.

● **Ferok**, Skuttungebagarn, två förbud på grund av fallrisk.

1 FÖRBUD

● **AEB Anläggnings-entreprenader**, Storgatan i Ludvika. Risk för fall.

● **AF Bygg**, Vestagatan i Göteborg. Ställning ska vara byggd endast av typgodkända komponenter.

● **Ahlströms Tak**, Brunnbyvägen Alsike. Risk för fall.

● **Albins Takbehandling och Bygg**, Furutorpsskolan i Vinslöv. Risk för fall.

● **Alingsås Ställning**, Grå-Fias väg 9. Förbud mot ställningsarbete om arbetstagare inte använder hjälm med hakrem.

● **Allmogehus**, Morkullevägen 12 i Munkedal. Risk för fall.

● **Allt i 1 alltjänst Peter Karlström**, Företagsservice i Kalmar. Risk för fall.

NGA BYGGFÖRBUD

● **Allt i Tak Entreprenad**, brf Fagrabäck, Växjö. Risk för fall.

● **Andreas Claude**, Älvsbyhus Astrakanvägen i Värmdö. Risk för fall.

● **Arneson Pulls Entreprenad AB**, Bro gård, Bro.

Besiktningsskott för grävmaskin saknas.

● **Aros Sanering**, Teatergatan 3 i Stockholm. Bland annat ska arbetstagare använda andningsskydd med tryckluftsapparat.

● **Asplunds Rör**, Hästhovsvägen 12 i Falun. Ställning ej godkänd.

● **Balco**, Kastanjegården 3 i Angered. Arbeta med rörlig ställning där avståndet till vägg är större än 30 centimeter.

● **Beddinge bygg**, Tornursgatan i Tygelsjö. Risk för fall.

● **Benny Svensson**, Norra Sandby. Risk för fall.

● **Berggren Tomas**, Sporregatan 12 i Malmö. Risk för fall.

● **Betong Demol**, Stohagsgatan 6 i Norrköping. Säkerhetssystem på Bobcat satt ur funktion.

● **Bitab**, Stallarholmsskolan i Stallarholmen. Risk för fall.

● **Bjurbäcks Bygg och Plåt**, Carstedts Bil Ensboða. Fasta fallskydd saknas.

● **Björkets Bygg**, arbetsplats i Falkenberg. Risk för fall.

● **Boab**, Täfteå 763, Umeå. Risk för fall.

● **Bogdan Rudawski**, Eda Gård i Rimforsa. Takarbete utan fallskydd.

● **Broakulla Bleck- & Plåtslageri**, Storgatan 6 i Vissefjärda. Fallrisk.

● **Bromölla Ställningsmontage**. Generellt förbud mot att använda ställning som saknar dimensioneringshandlingar som visar att ställningen har hållfasthet och stabilitet.

● **Bygg Lant**, Elgesta Gård i Örebro. Risk för fall.

● **Bygg Mark & Kabel**, Ormvråkgatan 18 i Helsingborg. Risk för fall.

● **Bygg & Montage Sahlén**, Artillerigatan i Visby. Risk för fall.

● **Byggbolaget i Kungsbacka**. Generellt förbud mot att använda ställning som saknar dimensioneringshandlingar baserade på beräkningar som visar att ställningen har hållfasthet och stabilitet.

● **Byggmontering i Hässleholm**, Villa, Tummler. Risk för fall.

● **Byggnadsfirma Mälarö Original**, Siljansnäs. Skyddsräcke saknas.

● **Byggspecialisten i Malmö**, Peter Landgren & Co. Risk för fall.

● **Byggtex AB**, Besqab byggarbetsplats, Spångavägen 281, Bromma. Användning av defekt lyftredskap.

● **Byggtjänst i Västervik**, Storgatan 25 i Västervik. Fallrisk.

● **Båstad Hus**, Rosmarinen i Helsingborg. Risk för fall.

● **CC Plåtslageri AB**, Oppundavägen, Stockholm. Takarbete. Risk för fall.

● **Cenato Bygg**, ÖMT byggarbetsplats. Arbeta ska planeras så att ras förebyggs.

● **Citadento**, Ängeviken i Klöverdalen. Risk för fall.

● **City Stål- och Husteknik AB**, Flerfamiljshus, Bromma. Fasadrenovering. Felbyggd ställning. Utbildningsbevis för ställningsbygge saknas.

● **Claes Thunberg Förvaltning**, Laholmvägen 48 i Halmstad. Risk för fall.

● **D Åkerström Byggteknik**, Siljansnäs. Skyddsräcke saknas.

● **Dragonskolan**, Kanotvägen i Täfteå. Risk för fall.

● **Drags Plåt**, Strandvägen i Växjö. Risk för fall.

● **E G Bygg**, kv Hinden i Vinslöv. Risk för fall.

● **Enfab**, Brunnbyvägen Alsike. Risk för fall.

● **Engman Tak**, Transportgatan 1 i Kungsbacka. Risk för fall.

● **Entreprenad Aktiebolag Sven Segerström**, rivning av bro över Dalälven. Flotte saknade skyddsräcke – risk för drunkning.

● **Entreprenadställningar AB**, Industrivägen 3-5, Solna. Fallrisk.

● **ER-HO Bygg**, LSS-boende Malmö. Risk för fall.

● **E.R Trä och Sten AB**, Västberga Allé, Hägersten. Sanering av asbest utan tillstånd.

● **Eriksson i Hageby Byggtjänst**, Morkullegatan Alsike. Risk för fall.

● **E-Tak i Östergötland AB**, Solna. Takarbete, fallskydd saknas.

● **F & C Mureri**, Fässberga kyrka i Mölndal. Risk för fall.

● **Friginor Kylmontage och Service**, Handelsvägen 15 B i Luleå. Risk för fall.

● **GLB i Norrbotten**, Maskinvägen 21 i Luleå. Risk för fall.

● **GRG Svensson byggnads**, Bruses väg 20 i Grundsund. Fallrisk.

● **Gådeå Bygg AB**, Vårholmsbackarna, Skärholmen. Felaktigt byggd ställning. Fallrisk.

● **Göran Kinnefors**, Lindsby Slott. Säkerhetslina ska användas.

● **Göteborgs Dykeriteknik**, Pråm BH 783 Göteborg. Fallskydd samt livräddningsutrustning saknas.

● **Hagmans Tak Mitt**, Hemköp i Malung. Risk för fall.

● **Havator**, byggarbetsplats KA 3 LKAB Kiruna. Förbud mot att utföra lyft av fritt hängande last om inte vissa villkor uppfylls.

● **Hercules Grundläggning**, Björka 2 i Haparanda. Ska genomföra en förnyad undersökning och riskbedömning av arbetsförhållandena i samband med pålningsarbete.

● **Hibe AB**, Vällingby Centrum. Takarbete. Fallskydd saknas.

● **HMB Construction**, Karlberga Park i Södertälje. Risk för fall.

● **Holjeplåt**, Löjtnanten i Kristianstad. Risk för fall.

● **Hollstens Plåt**, Autoform i Malung. Arbetstagare saknar utbildning för mobil arbetsutrustning. Risk för fall.

● **Holmbergs Tak**, Ringögatan i Göteborg. Risk för fall.

● **Hårdplast Teknik P Jansson**,

På den här arbetsplatsen i Haparanda lades förbud efter att en dödsolycka inträffat i augusti. Förbudet gällde krav på en förnyad riskbedömning av arbetsförhållanden i samband med pålningsarbete.

KAROLINA STRÖMBÄCK HORNEY

Skallsjövägen 36 i Floda. Förbud mot att slipa golv med asbest i.

- **Jan Esbjörnsson Bygg**, Tygelsjövägen i Tygelsjö. Fallrisk.
- **J E Handkraft**, Mosaikvägen 3-5 i Skokloster. Risk för fall.
- **JM Entreprenad AB/Fasad**, Blackebergs torg, Bromma. Risk för fall.
- **Jimmys Entreprenad**, Sjömarksvägen 9, Göteborg. Arbetsplatsen ska asbestsaneras.
- **Johansson & Burman Golv**, Verkstadsgatan 4 i Piteå. Brister i arbetsmiljö och det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- **Juan Carvajal**, Hantverkstjänster i Stockholm, Olof Palmes gata, Stockholm. Takarbete. Skyddsräcken saknas.
- **Kamil Rozwadowski**, Källviken. Risk för fall.
- **Kiaby Plåt & Bygg**, Åhusvägen 85 i Rinkaby. Risk för fall.
- **Kungsfiskaren Bygg och Fastighets AB**, Upplands Väsby. Felaktigt uppställda klätterplattformar, besiktning visar brister som inte åtgärdats.
- **Lidingö Tak AB**, Takarbete. Fallskydd saknas.
- **L O Rutgersson Gräv**,

Björholmen. Obesiktigad hjulgrävare.

- **Löddeköpinge Bygg**, Barsebäcksvägen 60 i Löddeköping. Risk för fall.
- **Magnus Byggare**, Jaktstigen 17 i Borlänge. Risk för fall.
- **Mark och Va i Malmö**, Santessons väg 9 i Arlöv. Fallrisk.
- **Markaryds Tak**, Bildelsgrossisten kv överdraget. Risk för fall.
- **Martin Fredriksson Bygg**, gamla Söderlunds slakteri i Bergsåker. Fallskydd saknas.
- **Martin Wiklund**, Platanvägen 3 i Flyinge. Risk för fall.
- **Mats Sjöblom Plåtslageri**, Vällingby Centrum. Takarbete. Fallskydd saknas
- **MB Tak**, Kåpplunda Havstena. Risk för fall.
- **MBA Anläggning AB**, flerbostadshus i Viggbyholm, fallrisk.
- **Metall och Trä Entreprenad i Mälardalen**, Jenny Lidmans stig, Södertälje. Takarbete. Fallrisk.
- **Montagekonsult** Produktionsaktiebolag, Skultuna idrottsplats. Risk för fall.
- **Mälardalens Bygg & Fastighetsförvaltning**, Litslena Sneby 38 i Enköping. Brister på gärdesåg.
- **Nacka Bygg Mix**, Brf Dillen hus B i Solna. Risk för fall.
- **NBA Nybyggarna**, Bettorpgatan 12 c i Örebro. Samtliga arbetstagare ska använda hjälm.
- **NMH Bygg**, Hemavan. Fallrisk.
- **Nord Domus**, Mullerbyn Sälén. Risk för fall.
- **Norrhults Bygg och Industrimontage**, Norra Sandeby. Risk för fall.
- **Notab**, Fläktvägen – Hissjövägen i Umeå. Fasta fallskydd saknas.
- **Nyberg & Rosén Plåtslageri**, Brunnbyvägen Alsike. Risk för fall.
- **Näbo Bygg**, Hammar i Kristianstad. Risk för fall.
- **Olle & Jonas Ekelunds Byggservice**, Redskapsgatan 3 i Sjöbo. Risk för fall.
- **Oves Byggnadsplåtslageri**, Öresundsterminalen Toftanäs. Risk för fall.
- **PBA Bygg**, Lansgatan 6 i Halmstad. Risk för fall.
- **Peter Ottossons Montage**, Vankiva i Hässleholm. Risk för fall.
- **Pettersson och Söner Bygg AB**, stora logen, Ultuna, Uppsala. Personligt fallskydd saknas.
- **Plema Akustik**, Undervisningshuset i Uppsala. Risk för fall.
- **Plus Montage**, Undervisningshuset i Uppsala. Risk för fall.
- **Plåtteknik AB**, Modevaruhuset, Vällingby centrum. Takarbete utan fallskydd.
- **Polbygg**, Orsa Grönklitt. Skyddsräcke saknas.
- **Polrem**, Slussen Falun. Fallrisk.
- **Ramlösa bygg**, Hofteturup. Risk för fall.
- **Regnbågens Bygg**, Boberga Gård på Vikbolandet. Risk för fall.
- **RÅD i Sverige AB**, Lövsåtervinningsstation, Vällingby. Brister på grävmaskin. Obesiktigad.
- **S Forstner Bygg**, Duvhökgatan 25 i Helsingborg. Fallrisk.
- **Safecon Byggnadsställningar**, Kv Fruktkorgen i Stockholm. Handlingar saknas som visar att byggställning har betryggande hållfasthet och stabilitet.
- **Salasnickarna, Tomas Lundell**, Gillesgatan 21 i Borlänge, Skydds-räcke saknas.
- **Samme's Bygg**, Tången i Strömstad. Risk för fall.
- **Samuelssons Tak**, kv Byggaren i Västervik. Risk för fall.
- **Schakt och transport Sweden AB**, Chokladvägen 2 i Kalmar. Icke godkänd hjulgrävmaskin.
- **Sealtech Bygg & Bemanning**, Kv Tellus, Stockholm. Takarbete. Skyddsräcken saknas.
- **Sebex**, Valovägen i Tanum. Risk för fall.
- **Setskogsutbyggnadsselskap**, Gräshedens vildmarksby i Sälén. Risk för fall.
- **S-i Pålssons Plåtslageri & Byggservice**, villa i Malmö. Risk för fall.
- **Sjöbo Plåt**, Verkstadsgatan 20 i Sjöbo. Risk för fall.
- **SH Bygg Sten Anläggning**, Hus 2 Karolinska Sjukhuset i Solna. Risk för fall.
- **Skanska**, Magistern i Uppsala. Risk för fall.
- **Skelleteå Montage**, Bilovska villan. Risk för fall.
- **Skånska Tak i Sjöbo**, Verkstadsgatan 20, Sjöbo. Fallrisk.
- **Slawek Bygg och Måleri**, Bergsgården i Forshaga. Fallrisk.
- **Snenrab Bygg AB**, Framnäsbacken, Solna. Skydd på kap- och klyvsåg saknas.
- **Stefan Alexandersson**, Månshagevägen 5 i Strömstad. Fallrisk.
- **Stefan Dalkvist**, Jaktstigen 17 i Borlänge. Risk för fall.
- **Stenelaws Byggservice**, Herdins Falun. Fallskydd saknas.
- **Stens Bygg**, Laholmsvägen 23

Halmstad. Risk för fall.

- **Sundsvall Timrå Byggservice**, Vargen, Vemdalskskalet. Brister på byggställning.
- **Swedebec Bygg AB**, Ellen Keys gata/Fruängsgatan, Stockholm. Takarbete utan fallskydd.
- **Tak och fog**, Näsavägen 19, Åkersberga. Takarbete. Skyddsräcken saknas.
- **Taktech**, Lagergatan 1 i Skellefteå. Risk för fall.
- **Taktäckarna**, Fridhemsgatan 118 i Sundsvall. Takarbete utan fallskydd.
- **Takringen i Umeå**, Jysk Ersboda. Risk för fall.
- **Tomass Jezierny**, Källviken. Risk för fall.
- **Tommy Selin Bygg & Maskin**, Helsingborgsvägen 591, Ängelholm. Risk för fall.
- **Treeab Bygg**, Campus i Östersund. Risk för fall.
- **Trähjulet**, Grindtorpsskolan i Norsborg. Brister på ELU-såg.
- **Tunga Lyft i Sverige**, kaj 571 i Göteborgs Hamn. Risk för fall.
- **Ulf Petterssons Plåtslageri**, Majoren Uppsala Science Park. Risk för fall.
- **Upptak AB**, Stångjärnsgatan, Uppsala. Takarbete. Fallskydd saknas.
- **Veidekke Construction**, Brobygge Värmlandsbro Hogdal ED2. Ska använda livlina när fast skydd saknas.
- **Wermlands Byggplåt**, Haikhallarna i Karlstad. Fallrisk.
- **Vidab VVS Isolering** i Dalarna, ICA Maxi. Generellt förbud mot att använda arbetsplattformar om man inte har utbildning.
- **Winther Bygg**, postterminalen, Sundsvall. Takarbete utan fallskydd.
- **Wixners Kran & Bygg**, Universum. Felaktigt användande av personkorg.
- **VM Tak och Fasad AB**, Kungsholmsgatan 38, Stockholm. Takarbete utan personligt fallskydd. Arbete får ej utföras som ensamarbete.
- **Västbygg**, kv Stationen 3 i Ytterby. Förbud mot att använda transportled i byggställning om den inte förses med trappa.
- **Västerås Byggnadsställningar**, Myntgatan i Falun. Förbud mot att uppföra ställning utan personlig skyddsutrustning.
- **Årsta Tak AB**, Schneiders Performance Center AB, Upplands Väsby. Fallskydd saknas.

HAN SÄTTER FÖRBUDEN

Håkan Lindström, arbetsmiljöinspektör i Kalmar, har satt tjugo förbud på byggen i år, mot sju förra året.

Hur kommer det sig att du har satt så många förbud?

– Nästan alla har gällt fallrisker. Vi har sagt i vårt distrikt att om någon riskerar att falla från över två meter ska vi sätta förbud. Det går på ett ögonblick att falla och det händer så mycket dödsolyckor.

Varför ökar förbuden i år?

– Det är en överhettning i branschen och det blir en stor stress. Det är inte en konkurrens på lika villkor, utan vissa chansar med säkerheten.

Hur är det att sätta så mycket förbud?

– Jag känner mig faktiskt som en skyddsängel, jag är ute för att rädda liv. Det värsta som kunde hända är om man inte griper in och det sedan händer en allvarlig olycka.

MATS SAMUELSSON

KARL-AXEL BODÉN

INGEMAR DAHLKVIST

MATHIAS FORSLÖF

INGEMAR DAHLKVIST

... OCH HÄR ÄR FLER DÅLIGA BYGGEN FRÅN 2007

1 ÅRETS FALLRISK
Att arbetare balanserade högt upp utan skyddsutrustning ledde till flera stopp på kinesiska Fanerduns arbetsplats i Kalmar. I augusti såg Arbetsmiljöverkets representanter när en arbetare hoppade från skyliften till en pelare tio meter upp, utan skydd. Det ledde till ett förbud. Vid ett annat tillfälle filmade SVT när arbetare jobbade utan att fästa in sig. Då stoppade beställaren Fanerdun jobbet. Två arbetare som brutit mot reglerna fick lämna bygget.

2 ÅRETS FJÄLLSTUGA
De polska arbetarna sov på madrasser på golvet i byggets källare.

– Vi tycker att det är en skrämmande människosyn när man låter folk bo på det här viset, säger Karl-Axel Bodén från Byggnads i Jämtland Härjedalen.

Hälsingland Naturhus var byggherre på fritidshusbygget. Företaget polisanmälades för att det saknade arbetsmiljöplan.

Det har varit ett enormt tryck på byggandet i fjällvärlden. Många småbyggen har haft problem med bland annat boende.

3 ÅRETS MASKINFARA
I december 2006 välte två teleskoptruckar i norra Sverige, i det ena fallet med svåra personskador som följd. I våras inträffade en ny olycka.

Teleskoptruckarnas avancerade, datorstyrda tippskydd gör att många förare låter bli att fälla ut stödbenen. När något inträffar som överlastskyddets program inte programmerats för att ta hänsyn till, exempelvis vindfång i lasten, kan maskinen tippa.

4 ÅRETS VITE
Byggbolaget Latep AB har under året dömts till ett vite på 1 100 000 kronor. Orsaken var en kinesisk bygghiss.

På bolagets byggarbetsplats i Älvkarleby (årets sämsta bygge förra året) uppmärksammade en arbetsmiljöinspektör brister

på hissen. Två krav ställdes: dels skulle hissen uppfylla grundläggande hälso- och säkerhetskrav, dels skulle den genomgå montagebesiktning av ett ackrediterat besiktningsorgan. Ett hänglås sattes på hissen, men vid senare besök upptäckte Arbetsmiljöverket att låset klippts bort och att hissen användes. Tills sist dömde länsrätten i Stockholm företaget till att betala 1,1 miljoner i böter.

5 ÅRETS URKOPPLING
Flera gånger har skyddet till saxliftar satts ur funktion, genom att öppningsbara grindar och bommar låsts fast i öppet läge, på en arbetsplats utanför Sundsvall. Det har lett till inspektionsmeddelanden och Arbetsmiljöverket har åtalansmält ett företag.

Att sätta skyddet ur spel är straffbelagt med böter, om inte giltigt skäl finns för att göra det. Förklaringen som anställda har gett är att det blir lättare att ta sig i och ur liftarna. Enligt Peder Åberg på Arbetsmiljöverket i

Härnösand är detta ganska vanligt även på flera andra arbetsplatser.

6 ÅRETS HOTELLRUM
upptäcktes av Byggettan vid ett besök på Stureplan Bygg AB:s renoveringsbygge av Hotell Stureplan i centrala Stockholm. Omkring 15 östeuropeiska arbetare bodde på hotellet, i samma lokaler som de jobbade i. De sov på madrasser och tätsängar med askkoppar, kläder och verktyg spridda runt sovplatserna. Brandskydd saknades i lokalerna.

7 ÅRETS STEGJOBB
Byggnadsarbetaren hittade årets stegjobb i Falkenberg där Aarsleff bygger tunnel och station åt västkustbanan. Byggnadsarbetaren som borrar från stege över oskyddade armeringsstick är anställd av JA Persson Bygg & Konsult AB som levererar polsk arbetskraft till Aarsleff. Bilden togs i september i år. ●

UTAN ÅTGÄRDER MOT BYGGDÖDEN

– ministern skjuter ansvaret ifrån sig

Minst 13 personer har dött på byggen sedan arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin tillträdde i oktober förra året. Men han anser inte att regeringen kan göra något åt byggdöden i nuläget. Här redogör han för de tankarna, och svarar på frågor om förändringarna i a-kassan.

TEXT MARGITE FRANSSON OCH JENNY BERGGREN FOTO ANDERS LINDH

Förra året omkom tio personer i byggolyckor. Fram till september i år hade minst lika många dött. Dessutom inträffar över 3 000 andra allvarliga olyckor i byggbranschen varje år.

– Det är enkelt. Man ska inte behöva oroa sig för att dö på jobbet, säger arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin.

Samtidigt tror han inte att det går att få bort dödsolyckorna helt från byggena.

– Om man ska vara realistisk så är det nog dessvärre inte så, säger han.

Men han tillägger att det naturligtvis inte ska hindra att man arbetar med noll dödsfall som målsättning.

Han beskriver arbetsmiljöarbetet som ett delat ansvar mellan regering och riksdag som ska stifta lagar, arbetsgivaren som ska

erbjuda säkra arbetsmiljöer, samt facket och den enskilda. Det yttersta ansvaret ligger alltid hos arbetsgivaren. Och kortsiktigt ser Sven Otto Littorin inget regeringen kan göra, utom möjligen marginella förändringar av lagen.

Så du tycker inte att ni i regeringen kan göra så mycket mer för att få ner olyckorna?

– Nej, det tror jag faktiskt inte. Därför att de lagar som finns är väldigt tydliga och skarpa.

Men han tycker att det är ett misslyckande att olyckorna och sjukskrivningarna är så pass många och han tror att det är möjligt att påverka på längre sikt.

Därför jobbar regeringen nu fram en ny nationell arbetsmiljöstrategi, som är tänkt att leda till konkreta förslag om något år. Sven Otto Littorin vill ha fram förslag som premierar eller lyfter fram goda förebilder – bra arbetsgivare som har bra arbetsmiljöer.

Arbetsmarknadsministern tror inte på mer lagstiftning för att minska byggolyckorna: "Du kan ju lagstifta mot dödsolyckor på arbetsplatsen, men de kommer ändå att inträffa så länge man inte tar ett gemensamt ansvar för arbetsmiljön; arbetsgivare, arbetsmiljöverk, med flera."

”Det finns inget rakt samband mellan anslag till arbetsmiljöverket och arbetsplatsolyckornas utveckling. Om du lägger de två kurvorna bredvid varandra så ser det inte ut så”, säger Sven Otto Littorin, här på sitt arbetsrum på arbetsmarknadsdepartementet.

Vill regeringen samtidigt minska sanktionerna mot arbetsgivare?

– Nej, det kommer alltid att finnas behov av inspektioner och kontroller av dåliga arbetsmiljöer, det tror jag definitivt.

I anslutning till ett seminarium i augusti om den nya strategin tog Sven Otto Littorin upp det danska sättet att jobba med smileys som ett exempel. Arbetsmiljöverket i Danmark betygsätter företags arbetsmiljö genom att ge dem smileys – små figurer i olika färger och med olika miner – på sin webbplats.

Sven Otto Littorin menar att det har fått de danska företagen att använda arbetsmiljön som ett konkurrensmedel, och det vill han uppnå även i Sverige.

Idén om smileys blev mycket omdiskuterad, särskilt som regeringen samtidigt skär ner anslagen till Arbetsmiljöverket. Sven Otto Littorin betonar att det inte behöver bli ett system med just smileys i Sverige, men han står på sig gällande värdet av morötter som får företagen att satsa på arbetsmiljö.

Är ni beredda att skjuta till mer pengar för att belöna företagen?

– Det ska inte uteslutas. Ska man göra något offensivt är det förknippat med en kostnad.

Men detta är alltså på lång sikt, på kort sikt lyfter Sven Otto

”De lagar som finns är väldigt tydliga och skarpa.”

Littorin gång på gång fram Arbetsmiljöverket som den centrala aktören i arbetet mot olyckor.

– Det är klart att Arbetsmiljöverket har en viktig uppgift att fylla när det gäller att identifiera de farligaste miljöerna, men också när det gäller att vara med och ge råd till arbetsgivare som behöver bli bättre på att erbjuda säkrare miljöer.

Men samtidigt som ministern framhåller verkets betydelse minskar den borgerliga regeringen myndighetens anslag med 157 miljoner kronor under tre år, från och med i år. I byggsektorn innebär det att minst var fjärde arbetsmiljöinspektör måste gå från Arbetsmiljöverket, enligt bedömningar gjorda tidigare i år.

Detta har lett till stor oro och upprördhet inom de fackliga organisationerna, däribland Byggnads, som misstänker att nedskärningarna leder till fler allvarliga olycksfall.

När Sven Otto Littorin ska försvara nedskärningarna tonar han ner betydelsen av det arbetsmiljöverk vars betydelse han nyss framhållit.

Enligt honom finns inte något rakt samband mellan anslag till verket och arbetsplatsolyckornas utveckling.

– Om du lägger de två kurvorna bredvid varandra så ser det inte ut så, säger han.

Han konstaterar att nedskärningarna är en prioriterings-

fråga, och han är tydlig med vad han tycker är viktigast att satsa resurser på:

– Vår uppgift är att bekämpa utanförskapet på arbetsmarknaden och försöka frigöra så att flera kan komma i arbete. Det är vår målsättning.

När det gäller arbetsmiljön står regeringen alltså i startgroparna drygt ett år efter maktskiftet. Snabbare gick det när den nytillträdde regeringen genomförde förändringar i a-kassan. Den höjda avgiften och sänkta ersättningsnivån, väckte ett ramaskri.

– Det var helt rätt, helt nödvändigt, säger Sven Otto Littorin ett år senare om förändringarna.

– All forskning visar, liksom erfarenheter från andra länder, att det finns ett samband mellan ersättningsnivån och arbetslösheten.

Apropå höjningen av a-kasseavgiften skickade en av Byggnadsarbetarnas läsare med följande fråga till Sven Otto Littorin: ”Många riskerar att lämna a-kassan efter att avgiften höjts, är det vad ni vill uppnå?”

– Nej, jag vill ha en obligatorisk a-kassa.

Finns det inte brister i försäkringen om man måste göra den obligatorisk för att få folk att gå med?

– Nej, det tycker jag inte. Jag är övertygad om att det spelar ingen roll om du har 100 procent ersättning, det kommer ändå

att vara ett stort antal personer som avstår från arbetslöshetsförsäkringen, om man inte har den obligatorisk, säger han.

Till Byggnads a-kassa hör medlemmar av sig och tror först att de har fått fel ersättning. De

”Jag är inte jultomten. Jag kan inte ge allt till alla, så är det.”

blir förtvivlade när de ser hur lite de får. Det gäller främst dem som har varit delvis sjukskrivna eller delvis föräldralediga före arbetslösheten, och som nu får sina ersättningar beräknade på nytt sätt. Vad vill du säga till de personerna?

– Jag förstår ju att för den enskilda personen som befinner sig där är det jättejobbigt. Men samtidigt ska man komma ihåg att det har aldrig funnits så många lediga platser som det finns på arbetsförmedlingen i dag, ens sedan de började mäta.

Då får man stå ut med att vissa drabbas hårt?

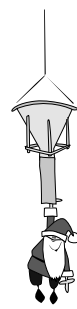
– Jag är inte jultomten. Jag kan inte ge allt till alla, så är det. Vi måste ha en politik som gör att fler lämnar arbetslöshet och kommer ut på arbetsmarknaden. Under ett år har 164 000 personer lämnat det utanförskapet.

– Jag vill fortsätta så att fler har möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap och komma in.

Det viktiga är alltså att få alla i jobb, och som ett led i det arbetet har ersättningen för dem som saknar jobb sänkts kraftigt. Finns det då inte en risk för att arbetstagare blir rädda att ställa krav, att det blir lättare för arbetsgivare att dra ner på arbetsmiljön? Nej, det tror inte Sven Otto Littorin. Han jämför med farhågor om att de nya jobben skulle bli låglönejobb, men hävdar att så har det inte blivit. ●

”Jag inser att det är tuffa bananer och besked för ganska många som är där ute. Men det funkar för att arbetslösheten sjunker snabbare än på många, många decennier”, säger Sven Otto Littorin om a-kassan.

Han räddar takkonsten

– omskapar förstörd stuckatur

Förr tillverkades stuckatur i trä och sten. I dag handlar det om en fattigmansvariant av gips. ”Gips är billigt och lättarbetat. Och slutresultatet blir precis lika bra som förr i tiden”, säger Johnny Husman, en av landets få stuckatörer.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO ELISABETH EDÉN

Det började med ett rör som sprang läck på översta våningen. På några timmar rann det ut stora mängder vatten och rummen som låg rakt under läckan blev kraftigt fuktskadade. När det senare uppdagades tendenser till mögel fattades beslut om en totalrenovering; från översta till nedersta våningen revs allt skadat material ut. Kvar fanns ett stort gapande schakt och några bärande bjälkar.

Precis som i många andra hus i Stockholm från slutet av 1800-talet är lägenheterna i denna byggnad på Kungsholmen smyckade med stuckatur i alla former. Därför fick stuckatören Johnny Husman ett telefonsamtal.

– De ville att jag skulle komma dit innan de rev ner den sista stuckaturtaklisten. Jag var tvungen att göra en form.

Johnny åkte i väg till huset för att undersöka hur ornamentet

Johnny Husman

såg ut på stuckaturen. Fastighetsägarna ville ha en exakt kopia av den stuckatur som satt på plats före vattenläckan.

Johnny Husman hade en viss förhoppning om att det skulle finnas någon gammal gjutform med samma mönster på de 300 hyllmeter han redan har med formar till taklister, skulpturer, rosetter, pelare och andra inredningsdetaljer med stuckatur.

– Jag såg direkt att jag skulle få tillverka en ny form. Dessutom ville de ha en exakt kopia så som det såg ut precis före vattenskadan. Det innebär att de ville ha med de förändringar i formen som uppkommit genom att stuckaturen målats flera gånger genom åren.

Det krävs kirurgisk känslighet för att göra en form av en re-

Johnny Husman tycker inte att det är speciellt svårt att tillverka stuckatur. ”Det gäller att jobba systematiskt och vara noggrann”, säger han.

dan befintlig stuckatur. För alla som sett kultfilmen "FX-Dödlig effekt" där Bryan Browns rollkaraktär gör en ansiktsmask av en maffiaboss är det glasklart hur detta går till. Visserligen använder Jonny Husman lite mer gips och några armeringsjärn, men principen är densamma.

Precis som Brown börjar Johnny med att pensla silikon på ytan som ska kopieras. Fem till sju centimeter är lagom. För att silikonerna inte ska falla isär när den dras loss från stuckaturen lägger Johnny även dit en krage; fyra skruvar dras på plats genom silikonerna och in i stuckaturen. Mellan de fyra skruvarna monterar han sedan två armeringsjärn som bakas in med ett tjockt lager gips.

Efter ett dygn har massan brunnit klart och gjutformen är färdig.

– Att bygga själva formen är ett viktigt moment. Det handlar

om att vara noggrann och att formen blir stadig. Den ska ju användas många gånger.

Modet att använda stuckatur växte fram på 1500-talet. Högkonjunktur rådde under barockens och rokokons sirliga utsmyckningsperiod. Från början användes trä och sedan sten som material. Att forma stuckaturens mönster i sten var tidsödande och svårt. Det var även mycket dyrt. Därför började man så småningom att använda gips i stället, ett lättarbetat och billigt material.

Gipsens intåg gjorde att stuckaturen inte enbart var en njutningsfull detalj för grevar och baroner, utan en dekorativ utsmyckning tillgänglig även i lägenheter för vanligt folk. Därför brukar stuckatur i gips även kallas för fattigmansstuckatur.

Johnny använder enbart gips när han tillverkar sin stuckatur. Ett sorts modellgips som bara blandas med vatten.

Johnny måste hålla ett högt tempo när han fyller formen. Efter 20 minuter har gipset stelnat och blivit obrukbart.

– Det är lite finurligt vid blandningen. Jag behöver inte mäta något utan håller bara i gipspulvret långsamt. När vattnet slutar att suga upp pulvret är blandningen lagom. Det kan inte gå fel, säger han.

När blandningen är klar plockar han fram formen. Med långsamma rörelser för han hinken med gipsmassan fram och tillbaka över formen samtidigt som det sakta rinner ut gips. Sedan tar han hjälp av händerna och smetar ut massan så att alla hålrum i formen fylls.

För att stuckaturen ska bli stadig krävs det armering i form av lin. Ett tunt lager läggs försiktigt på gipset innan det i sin tur täcks av ytterligare gipsmassa. Slutligen åker spackelspaden fram för att rensa bort överflödet.

– Här har vi en viktig detalj. Det gäller att rensa bort gips så att själva formkanten av silikon kommer fram. Om det ligger kvar rester där passar inte stuckaturen mot vägg och tak, säger Johnny.

Efter ungefär 20 minuter går det att lyfta ur det nu torkade gipset från formen. Men det är fortfarande något mjukt och måste därför hängas på tork. Om stuckaturen ligger ner eller står mot en vägg kan den böja sig lite.

Att jobba som stuckatör i dag innebär nästan uteslutande uppdrag som handlar om renoveringar av befintlig stuckatur eller små tillbyggnader. I dagens moderna byggande är det sällan som det sätts upp ny stuckatur i samband med nya bostadsbyggen. Storhetstiden avtog snabbt kring 1920. Sedan dess har

byggandet förenklats och andra stilar har kommit fram. Under oljekrisen och den därpå följande energibesparingsperioden var det vanligt att folk satte in undertak för att minska volymen som kräver uppvärmning. Denna åtgärd var inte minst vanlig i hus med högt i tak där det ofta finns stuckatur. Konstverken byggdes då in, eller slogs i värsta fall sönder för att ge plats till fästen för det nya undertaket. Men på sistone har stuckaturen fått en liten renässans. Undertaken plockas bort och den skadade stuckaturen renoveras och återfår sin forntida glans.

När stuckaturlisterna har hängt och torkat under några dagar är de färdiga för att monteras.

– Jag brukar använda både skruv och spik när jag monterar. Jag försänker in dem lite i listen och sedan går jag efteråt och laggar i hålen med gips. Även skarvarna fogar jag samman. I hörnen geras de ihop som vanliga taklister, säger Johnny.

När allt är finputsat och klart lämnar Johnny över stuckaturen till målaren som sätter färg på listerna. I de här lägenheterna finns det även takrosetter där lamporna ska sitta. Rosetterna kom till för att skydda taket mot brand på den tiden då folk hade fotogenlampor eller takkronor med ljus. Det finns vanliga enkla släta rosetter och några med lite ornament. Men det finns även rosetter där kända personer är avporträtterade. De vanligaste är Gustav III Adolf och Bellman. Men det går att göra en takrosett med motiv av vem som helst – till och med sig själv. Det är bara att be en konstnär att göra en skulptur av huvudet – resten går att ordna själv. Och vet ni inte hur – så köp hem lite chips och cola och hyr "FX-Dödlig Effekt". ●

1 Formen av silikon är formad efter den stuckatur som ska åter-skapas. Johnny håller gips i formen, och blandar i lin för att göra stuckaturen stadig.

2 Till sist gäller det att jämna till kanterna så att det inte ligger något gips i vägen när stuckaturen ska passas in mot taket och väggen.

3 Efter 20 minuter går det att lyfta stuckaturen ur formen. Efter att ha hängt på tork i ett par dagar kan den monteras upp och sedan är det målarens tur att ta vid.

BIGGRUPPEN

TOMAS BILLING
ORDFÖRANDE NCC
ÅRSINKOMST 2006:
29 504 000 KRONOR

BYGGTOPPARS LÖN ÖKADE 30 PROCENT

96 500 000 kronor. Det är den samlade inkomsten för de tio tyngsta makthavarna i byggbranschen under 2006. Deras inkomster ökade med i genomsnitt tre miljoner kronor vardera, cirka 30 procent. De är alla män. Och i snoopptoppen är återhållsamhet ingen dygd.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST FOTO PETER JÖNSSON

Leif Gustafsson, 40 år, är vd på YIT. 2006 hade han, enligt Skatteverkets uppgifter, en inkomst på 4,4 miljoner kronor. Jämfört med 2005 ökade hans inkomst med 2,7 miljoner kronor. Det gör honom till den makthavare i byggbranschen som hade den procentuellt snabbast växande inkomsten under 2006.

– Det var väl något tantiem som föll ut, svarar han på frågan om vad som ligger bakom lyftet (tantiem är en belöning i form av lönetillägg, redaktionens anmärkning).

– Samtidigt tillträdde jag jobbet under 2005. Så jag fick bara ersättning för vd-jobbet under en del av det år du jämför med.

NCC:s styrelseordförande, Tomas Billing, 44 år, hade med sina 29,5 miljoner den högsta inkomsten bland byggbranschens maktha-

vare. Han är även vd för Nordstjärnan, riskkapitalbolaget som äger NCC. Han förklarar sin inkomstökning, med 17,5 miljoner kronor, så här: "Ett mycket positivt utfall från Nordstjärnans långsiktiga incitamentsprogram."

De två är exempel på en trend under 2006. Storföretagens styrelser ansåg att de ledande cheferna förtjänade snabbt växande inkomster. De tio personerna med högst inkomster på Byggnadsarbetarens lista över byggbranschens makthavare arbetar alla i storföretag. Deras samlade inkomster var 96,5 miljoner kronor, en ökning med 30 procent jämfört med året före.

Varken Leif Gustavsson eller Tomas Billing vill svara direkt på frågan om deras egna inkomstlyft kan påverka trovärdigheten när byggbranschens arbetsgivare manar till återhållsamhet i löneutvecklingen.

– Det är styrelsen som sätter min lön, säger YIT:s vd.

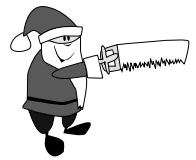
"Nordstjärnan är ett riskkapitalbolag och ersättningarna ska jämföras med dessa bolags ersättningar. Jag har erhållit 500 000 kronor från NCC", skriver NCC:s ordförande.

Några som däremot höll tillbaka under 2006 var de mindre och medelstora företagens representanter i Sveriges Byggindustriers styrelse. De tog ut mindre ur sina företag än året före.

Den lägsta inkomsten, 44 500 kronor, hade Byggnads AB Tornstadens vd, Jan Edlund.

– Jag tog inte ut lön själv. Det var viktigare att få i gång företaget och bygga upp ett eget kapital, säger han.

Privatekonomin klarade han genom en kapitalinkomst på drygt 500 000 kronor. ●

LÖNER SÅ MYCKET TJÄNADE DIREKTÖRER OCH FACKTOPPAR 2006

			Taxerad inkomst (kronor)	Förändring sedan 2005 (procent)
1	(2)	Tomas Billing, ordförande NCC AB	29 504 000	145,4
2	(1)	Sverker Martin-Löf, ordförande Skanska AB	15 459 200	9
3	(3)	Lars Lundquist, ordförande JM AB	14 534 100	46,5
4	(5)	Stuart Graham, vd Skanska AB	10 384 300	53,7
5	(8)	Johan Skoglund, vd JM AB	5 338 800	37,1
6	(6)	Mats Williamson, ledamot BI (vd Skanska Sverige)	4 833 500	-10,4
7	(14)	Leif Gustafsson, vd YIT AB	4 410 500	154,3
8	(ny)	Jan Åkesson, ordförande NVS	4 196 100	35
9	(11)	Olle Ehrlén, vd NCC AB	3 940 500	16
10	(9)	Mats Paulsson, vd Peab AB	3 870 500	1,8
11	(7)	Per-Ingemar Persson, vd Veidekke	3 244 000	-22,5
12	(ny)	Leif Stridh, ordförande BI (Skanska)	2 657 300	14,9
13	(12)	Håkan Bergkvist, vd NVS	2 386 900	-19,9
14	(13)	Anders Elfner, ledamot BI (Peab)	1 870 400	0,2
15	(15)	Bo Antoni, vd BI	1 617 800	3,3
16	(ny)	Tomas Carlsson, vd NCC Sverige	1 326 400	23,9
17	(ny)	Jan Kjellson, ledamot BI (AB Frijö)	1 271 200	35,3
18	(16)	Roine Kristianson, vd VVS-Företagen	1 246 500	5,3
19	(17)	Hans Enström, vd Elektriska Installatörsorg. (EIO)	1 245 500	8,8
20	(ny)	Pether Fredholm, ledamot BI (John Svensson Byggnads AB)	1 207 700	7,4
21	(18)	Arne Jacobsson, vd Målaremästarna (MRF)	1 139 700	4,3
22	(ny)	Hampe Mobärg, vd Maskinentreprenörerna	1 067 900	8,6
23	(24)	Hans Tilly, ordförande Byggnads	831 100	6,4
24	(20)	Clas Nykvist, ekonomichef Byggnads	817 100	-4,3
25	(ny)	Thomas Carlsson, ordförande EIO (Elteknik EAA AB)	809 400	61,5
26	(25)	Stig Larsson, ordförande Elektrikerförbundet	750 400	3,6
27	(26)	Lars-Åke Lundin, ordförande Målareförbundet	719 100	-0,6
28	(ny)	Anders Berling, ordf. Glasbranschföreningen (Berlings glas)	693 000	-7
29	(28)	Per Sjöholt, vd Glasbranschföreningen	665 000	-0,5
30	(ny)	Bo Selander, vd Plåtslageriernas Riksförbund (PLR)	625 400	-9
31	(29)	Bertil Magnusson, ledamot BI (Norrlandskranar AB)	625 300	-5,5
32	(34)	Thomas Gustavsson, andre ordförande Byggnads	613 400	4,3
33	(37)	Leif Jansson, förbundssekreterare Byggnads	573 600	3,6
34	(39)	Gunnar Ericson, avtalssekreterare Byggnads	565 500	4,9
35	(40)	Lars Karlsson, ledamot Byggnads	545 500	2,1
36	(46)	Lars Hildingsson, ledamot Byggnads	536 200	29,9
37	(36)	Ulf Wernquist, ledamot BI (AB Takvärn)	519 300	-7,9
38	(ny)	Jim Sundelin, ledamot Byggnads	487 600	4,6
39	(ny)	Johan Lindholm, ledamot, Byggnads	483 300	-2,3
40	(31)	Jan Svensson, ledamot BI (Sh Bygg AB)	477 700	-24,7
41	(44)	Arnold Pettersson, ledamot Byggnads	436 600	1,9
42	(ny)	Mats Engström, ledamot Byggnads	426 300	4,3
43	(42)	Lars Sjöblom, ordförande PLR (LC Plåt & Byggservice)	414 600	-13,2
44	(ny)	Björn Schoug, ledamot Byggnads	408 300	5
45	(47)	Östen Lindgren, ordf. VVS-Företagen (AB Lindgrens värme)	406 300	7,7
46	(48)	Per Stureson, ordf. MRF (Målerifirm. Sture Persson AB)	402 300	34,1
47	(ny)	Håkan Norén, ordf. Maskinentreprenörerna (EMA Logistics)	396 200	2,1
48	(ny)	Gino Carini, ledamot BI (Åby Fasad AB)	314 000	-54,6
49	(49)	Genomsnittlig byggnadsarbetarlön	296 200	3,4
50	(ny)	Jan Edlund, ledamot BI (Byggnads AB Tornstaden)	44 500	-88,8

2006 ÅRS FACKRAKET ÄR

Lars Hildingsson, 34 år. Med en inkomstökning på 29,9 procent från 2005 till 2006 kom han upp i 536 200 kronor. Inkomsterna kom från nya jobbet som mättningsföreståndare i Byggnads sydostavdelning, politiska uppdrag i kommunen och uppdraget som ledamot i Byggnads styrelse.

– Jag är tjänstledig från Byggnads två dagar i veckan. Då har jag lön från kommunen som är lite högre än lönen från Byggnads. Sedan tog jag ut en del semesterersättning i lön i början av 2006, semester som jag inte hunnit göra åt på mitt jobb på Byggnads i Malmö, förklarar fackraketen sin inkomstökning.

2006 ÅRS NOLLNING STÅR

Peabs styrelseordförande Göran Grosskopf, 62 år, för. Peab betalar 300 000 kronor för ordförandejobbet, men Grosskopf bor utomlands och taxerar ingen inkomst i Sverige. Han är professor i skatterätt och styrelseproffs. Han har bland annat svenskt näringslivs mest prestigefyllda uppdrag, som ordförande i Ikeas moderbolag, Ingka Holding.

2006 ÅRS KVINNOR FINNS

i NCC, även om de inte tar plats på listan över branschens maktigaste. Men strax utanför finns först och främst NCC-ägaren Antonia Ax:son Johnson, med 3,6 miljoner i inkomst. Strax efter följer NCC:s finanschef Ann-Sofie Danielsson (2,4 miljoner) och NCC:s informationsdirektör Annica Gerentz (1,5 miljoner).

2006 ÅRS FALL FÖR JÄMO FINNS

bland personalcheferna. JM:s personaldirektör Helene Hasselskog Östman hade 1,2 miljoner i inkomst och NVS personalchef Ann Charlotte Södergren fick strax under en miljon. Titeln personaldirektör gav Peabs Mats Johansson 1,7 miljoner och personalchefsjobbet i YIT gav Jocke Carlsson 1,6 miljoner.

2006 ÅRS RIKASTE ÄR

Fredrik Lundberg, vice ordförande i NCC. Hans skattepliktiga förmögenhet uppgick till 2,7 miljarder kronor.

Ordförandena i Skanska, Sverker Martin-Löf, NCC, Tomas Billing och NVS, Jan Åkesson, följer på betryggande avstånd efter Lundberg. Ingen av de tre är i närheten av sin första miljard.

Från och med 2007 är förmögenhetsskatten slopad och därmed de offentliga uppgifterna om beskattningsbar förmögenhet.

SÅ STÄLLDE VI SAMMAN LISTAN

På 2006 års inkomstlista finns 49 personer som Byggnadsarbetaren definierar som maktthavare i byggbranschen i december 2007, när listan presenteras. Där ingår:

- De stora företagens styrelseordförande, vd och i några fall Sverigechefer.
- Arbetsgivareorganisationernas ordförande och vd, Sveriges Bygginstrument (BI) styrelse.
- Byggnads styrelse samt Elektrikernas och Målarnas ordförande.

Byggnadsarbetaren har även granskat bland andra personalchefer, ledningsgrupper i företagen, förhandlingschefer i arbetsgivarorganisationer och byggfack, enhetschefer i Byggnads samt riksdagsledamöter med bakgrund i byggbranschen.

Valet att granska dem som har maktpositioner i år innebär att inkomsterna i vissa fall kommer från andra arbeten och uppdrag än de som anges i listan.

KOKAIN NY BYGGDROG

– larm om svarta sektorn

I förra numret skrev vi om riskerna med alkoholmissbruk på bygget, nu berättar vi om hur även narkotikan har tagit sig in i branschen. Det är den tidigare dyra lyxdrogen kokain som har spridit sig till fler än innefolket.

TEXT SANDRA LUND FOTO ÅSE BENGTSSON

Det är helg. Tillsammans har de haft en minst sagt tuff arbetsvecka på en byggarbetsplats någonstans i Stockholm. De vill koppla av, ta några öl. Det blir fest. Plötsligt är det någon som tar fram lite kokain och bjuder. Flera testar.

För några slutar det där. För andra slutar det med ett så starkt beroende att de måste snorta kokain till frukost, lunch och mellanmål för att över huvud taget fungera på jobbet igen. Och de måste jobba mycket för att ha råd att fungera.

Den vägen in i missbruket är den vanligaste bland de unga byggnadsarbetare som till slut mått så dåligt att de vänt sig till Maria Beroendecentrum i Stockholm. Tre av fyra som hamnat hos beroendeterapeuten Gunnar Lindfeldt på grund av kokainberoende under de senaste två åren har varit byggnadsarbetare.

Till antalet är de inte så många, cirka femton personer. Men eftersom det sammanlagt

ELISABETH EDÉN

Gunnar Lindfeldt

inte rör sig om fler än tjugo personer har det fått Gunnar Lindfeldt att reagera att femton av dem kommer från samma bransch.

– Det kan vara en tillfällighet, men det är tillräckligt många för att vara en oroande trend.

Byggnadsarbetarna som Gunnar Lindfeldt möter känner i regel inte varandra. Men de har mer gemensamt än yrket. I stort sett alla har jobbat, eller jobbar, svart. Och de har tjänat mycket pengar. De flesta har haft en svart månadslön på 35 000–40 000 kronor. Då har de jobbat upp emot 60 timmar i veckan.

Många är utbildade byggnadsarbetare. Ingen är äldre än trettio år. Men någon gemensam social bakgrund har Gunnar Lindfeldt inte sett. Däremot gillar alla att festa.

– Min uppfattning är att det finns en stark alkoholkultur i byggbranschen. Det är okej att supa rätt hårt. Och det är alltid när man

druckit rätt mycket som man tar kokain första gången. Dessutom verkar kokainet vara lättillgängligt just nu.

Att kokain är lätt att få tag på bekräftas av Jörgen Nilsson, chef för krogsektionen vid Stockholmspolisen.

– Kokain är ingen överklassdrog längre. Det finns i alla samhällsgrupper. I dag kan du få ett gram kokain för 300 kronor i förorten, medan man får betala runt tusenlappen på krogarna vid Stureplan.

Gunnar Lindfeldt tycker inte att man ska sticka under stol med att kokain är en perfekt drog under en kort period. Man känner sig starkare, snyggare och bättre.

Just därför ska man inte pröva, menar han. Till slut blir det svårt att känna lycka, eller

Beroendeterapeuten Gunnar Lindfeldt har anmärkningsvärt många patienter från byggbranschen, vissa av dem har behövt kokain för att över huvud taget fungera på jobbet.

känna någonting, utan kokain. Då blir drogen en del av den dagliga dieten.

Att upptäcka om en arbetskamrat tar droger är svårt, säger Gunnar Lindfeldt. Men han tycker att arbetskamrater och arbetsledare ska reagera när de märker av de vanliga tecknen på missbruk; försovningar, måndagssjuka, frånvaro. Det viktigaste är att prata med personen på ett lugnt och ödmjukt sätt.

– Att konfrontera en person man misstänker har narkotikaproblem fungerar aldrig. Det bästa man kan göra är att problematisera, fråga hur personen mår, vad som är problemet och så vidare. Och påminna om att hjälp finns. Då kanske personen öppnar sig.

Gunnar Lindfeldt känner inte till någon byggolycka som orsakats av kokain, men han konstaterar att sådana olyckor kanske inte syns i statistiken eftersom de flesta jobbar i den svarta sektorn.

– Kokain ökar visserligen koncentrationsförmågan under en kort tid. Men en person som tar kokain måste vila mycket dagen efter eftersom kroppen egentligen inte orkar.

– Då finns risken att man börjar röka cannabis eller tar lugnande medel för att varva ner. Och då börjar cirkeln bli rätt ond. ●

Fotnot: I förra numret skrev vi om hur du kan agera om du misstänker att en arbetskamrat har alkoholproblem. Tipsen gäller även om du misstänker narkotikamissbruk.

FAKTA /KOKAIN

● Kokain och amfetamin är centralstimulerande medel som ökar aktiviteten i det centrala nervsystemet. Man blir alltså pigg och känner inte samma behov som annars av mat och sömn.

● Narkotika är vanligast i storstadsområden. En till två procent av den vuxna befolkningen har prövat amfetamin eller kokain.

Källor: CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) och polisen.

Få gästarbetare får hjälp av

10 000 utländska arbetare på svenska byggen – facket når bara var tionde

Utländsk arbetskraft/

Mellan 8 000 och 10 000 gästarbetare arbetar på svenska byggen. Ofta med löner och andra villkor långt under svenska avtalsnivåer. Byggnadsavdelningar har svårt att nå mer än en bråkdel av dem.

I Norrköping fanns i början av november tolv byggnadsarbetare som arbetade med renoveringen av Arlas nedlagda mejeri. De tolv bodde i en uttjänt byggbarack och i ett pannrum. Enligt andrahandsuppgifter höll arbetsgivaren inne deras löner. Den som klagade blev hemskickad och riskerade att förlora sin lön.

När Byggnadsarbetaren besöker arbetsplatsen tillsammans med Byggnadsföreträdare, Gint Kaplers, blir vi utkörda av beställaren, Jan Palm, som äger fastigheten. Innan dess möts Gints Kaplers av en representant för företaget Piorunochron, där de

tolv var anställda eller eventuellt inhyrda som egenföretagare. Företagarens besked till Byggnads är kortfattat.

– Måste vi skriva avtal så åker vi hem, säger han.

När det blev dags för förhandling hade den polska firmen lämnat arbetsplatsen.

UTHYRDA STREJKADE

I Björnlunda utanför Södertälje strejkade knappt 50 anställda i företaget Swedpool i november. De hyrdes ut till företag och privatpersoner i Stockholmstrakten för mellan 95 och 165 kronor per timme. Orsaken till strejken var att de inte fått ut sina löner, mellan 25 och 75 kronor per timme, på fyra till sex veckor.

Stefan Brännström, ombudsman på Byggnads i Stockholm, mötte de strejkande.

– Vi kan kanske hjälpa er om ni går med i facket och om ni har kontrakt som säger vad ni skulle ha fått i lön, förklarade han.

En av de strejkande frågade då hur hon ska ha råd med medlemsavgift i Byggnads på en lön på 25 kronor i timmen. Stefan Brännström kunde inte riktigt svara på det men 16 av de strejkande gick ändå med i Byggnads. Dagen efter brann det i det nedlagda äldreboendet som Swedpools anställda var inhysta i. De flesta valde då att åka hem till Polen. Swedpools ägare, Gert Hallengren, meddelade senare att han lägger ner uthyrningsverksamheten i stället för att teckna kollektivavtal.

MADRASSER PÅ GOLVET

Den 24 november gjorde miljökontoret i Södertälje en inspektion i ett tryckeri. I outnyttjade kontorslokaler bodde ett antal byggnadsarbetare inhyrda till Nordiska Stenhus AB.

I miljökontorets meddelande konstateras en lång rad missförhållanden, som brister i hygienanläggningar, madrasser på golvet, tvättmaskin på gården med mera. En lång rad åtgärder krävs för att bostaden ska anses tjänlig.

Det är några exempel. Byggnads kontaktpersoner för utländsk arbetskraft berättar om dagliga samtal från gästarbetare som blivit lurade. På polska konsulatet i Stockholm ger man en liknande bild. Polisen tar emot anmälningar från polska gästarbetare som blivit hotade när de ställer krav.

Enligt en grov uppskattning av Byggnads avdelningar finns det 10 000 gästarbetare på byggen runtom i landet. De flesta i storstäderna men också i mindre orter och på landsbygden, framför allt i södra Sverige.

Byggnads tecknar kollektivavtal och gör också ansträngningar för att hjälpa byggnadsarbetare som inte är medlemmar i facket.

Arkadiusz Kubicki, en av de strejkande hos Swedpool.

Men facket når bara ett fåtal av gästarbetarna. Enligt rundringningen till avdelningarna handlar det om högst 1 000. Antalet som omfattas av kollektivavtal är lägre än så.

AVTAL - INTE LAGSTIFTNING

Byggnads ordförande, Hans Tilly, säger att ambitionen är att man ska klara av att hjälpa gästarbetarna till avtalsenliga arbetsvillkor. Det är den uppgift facket åtar sig i det som kallas den svenska modellen, där avtal ersätter lagstiftning om mininivåer.

– Problemet är att så många finns inom den privata sektorn där det är mycket oseriösa svartarbetare. Det här måste kopplas ihop med utökade möjligheter för Skatteverket att göra kontroller, rot-avdrag och andra åtgärder, säger han.

Hans Tilly ger gästarbetarna rådet att gå med i facket.

– Det är en bra investering på sikt om de kan få upp lönen från 25 till 130 kronor, säger han.

INGEMAR DAHLKVIST

(se även artikel på sidan 31)

FAKTA/ GÄSTARBETARE PÅ SVENSKA BYGGEN

Malmö:	500 - 700	Uppsala:	"Stött på ett 100-tal"
Lund:	200 - 300	Örebro:	50 - 100
Helsingborg:	300 - 400 (ett 60-tal har avtal)	Värmland:	200
Kristianstad:	200 - 300	Dalarna:	50
Sydost:	100 - 150	Gästrikland:	20 - 30
Kalmar:	Minst 230 (180 som har avtal, varav 130 kinesiska arbetare)	Hälsingland:	Max 50
Jönköping:	140 - 160	Sundsvall-Ådalen:	15-tal
Halmstad:	400 - 600	Jämtland/	
Borås:	Cirka 300	Härjedalen:	35 - 40
Göteborg:	500 - 2 000	Örnsköldsvik:	5
Väst:	Ett 100-tal	Umeå:	20-tal
Linköping:	100	Piteå-Skellefteå:	10 - 20
Öst:	"Upp mot 100"	Luleå:	"inga företag men finns säkert ett antal"
Mälardalen:	200	Kalix:	0
Stockholm:	3 000 - 4 000 (220 har avtal)	Kiruna:	125
		Totalt	8 000 - 10 400

December 2007 enligt Byggnads avdelningar

Byggnads

INGEMAR DAHLKVIST

Omklädningsrum i det fria. Vid Arlas mejeri i Norrköping bodde tolv polska byggnadsarbetare i en uttjänt byggbarack och i ett pannrum.

I KORTHET

Byggarbeters bostad besköts

Skottlossning/ En lägenhet i centrala Halmstad, där en byggnadsarbetare bor med sin familj, besköts med flera skott av en okänd person. Ett skott gick in i bostaden men ingen av de personer som befann sig i lägenheten skadades.

Skottlossningen skedde vid 21-tiden den 26 november. Veckan innan hade den man som bor i lägenheten, tillsammans med flera andra byggnadsarbetare, deltagit i en förhandling för att få ut ersättning från ett byggföretag. De representerades där av Byggnads. Förhandlingarna strandade och går vidare till centrala förhandlingar.

Polisen vill inte spekulera i orsaker, utan säger att utredningen fortsätter. Händelsen rubriceras som mordförsök.

Utredning om olycka läggs ner

Grävolym/ I september 2006 begravdes en 60-årig anläggningsarbetare i rasmassor vid en olycka i Burlöv, Skåne. Nu läggs utredningen ner.

Arbetsgivaren hade gjort vettiga riskbedömningar och blev aldrig underrättad när den olycksdrabbade mannen och en grävmaskinist utförde arbetet. Därför kan man inte lasta arbetsgivaren för olyckan, säger kammaråklagare Lotten Loberg i Malmö.

Mannen gick ner i en grop för att dra loss en skadad kabel när väggrunden plötsligt gav vika. Han begravdes i rasmassor ända upp till halsen, men förlorade aldrig medvetandet. Enligt arbetsmiljöplanen skulle det finnas spontning, el-

ler släntlutning på 45 grader för att undvika ras. Nu blev lutningen betydligt skarpare.

Föll sex meter – skadades svårt

Byggolycka/ En byggnadsarbetare skadades allvarligt när han den 13 november föll sex meter. Mannen, anställd hos Peab, höll på med ett renoveringsarbete av ett tak på en äldre förrådsbyggnad på marinbasens område i Karlskrona. Via en lyftkran lyftes takpannor och annat byggmaterial upp och ner från taket och för att underlätta detta lossades skyddsräcket tillfälligt.

Men räcket fixerades aldrig efter det hade lossats. I tron att det var säkert lutade sig mannen troligtvis mot det lösa räcket och föll sex meter.

Ny semesterlön dröjer för vvs

Vvs-avtalet/ VVS-företagen vill vänta med att betala den avtalade höjningen av semesterersättningen till 2008. Enligt Byggnads skulle vvs-montörer få semesterersättningen höjd med mellan 700 och 1000 kronor i år som en följd av det nya kollektivavtalet.

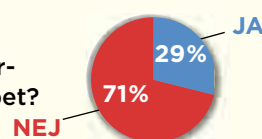
Vi uppfattade förhandlingen så att 2007 är intjänandeår för den nya semesterersättningen. Den börjar betalas ut 2008, säger Robert Jakobsson, förhandlingschef på VVS-företagen.

Allt i avtalet träder i kraft 2007 utom några enstaka, särskilt angivna punkter. Och när det gäller semesterersättning så finns det inget annat skrivet än att den ska gälla direkt, säger Byggnads förhandlare Rolf Levin.

NÄTFRÅGAN

Vi frågade: Erbjuder din arbetsgivare gympa på jobbet?

NCC lägger ner husfabrik

– avvecklar projektet industriellt byggande

Byggteknik/

NCC lägger ner sin husfabrik i Hallstahammar och 200 anställda varslas om uppsägning. Företaget har inte lyckats sänka kostnaderna för byggandet med metoden NCC Komplet.

Husfabriken invigdes 2006 och var en stor nyhet i byggbranschen. Projektet, som kostat en miljard kronor, var tänkt att minska kostnaderna i byggprocessen. NCC utgick ifrån att om man byggde husdelar i fabrik och sedan monterade samman dem på arbetsplatser, skulle man sänka tillverkningskostnaderna.

Men det gick inte att få ner kostnaderna som planerat. NCC har därför beslutat att lägga ner fabriken och avveckla projektet för industriellt byggda flerfa-

Fabriksfärdiga lägenheter monterades i stora tält på bygget.

KENNETH PETTERSON

miljshus. Tidigare i år ökades produktionen i fabriken, men det var när man kom upp i ökade volymer som NCC såg att besparingarna inte blev som företaget tänkt. De industriella processerna var mer komplicerade att använda i byggbranschen, än vad man trodde från början.

Lägenheterna byggdes kompletta med parkettgolv, tapeter och elledningar. NCC Komplet kommer att omfatta totalt 16

flerbostadshus med sammanlagt 300 lägenheter.

– Vi har order på 10–11 hus till som vi inte kommer att kunna bygga med den här metoden. De tänker vi platsbygga på traditionellt sätt och förhandlar med kunderna om detta, säger NCC:s presschef Ulf Thorné.

BYGGNADS ordförande Hans Tilly säger i en kommentar att industriellt byggande under vissa förutsättningar kan höja kvaliteten, men nedläggningen i Hallstahammar visar också att det inte är lätt att bygga flerbostadshus i fabrik.

– Ett bygge är inte det andra likt. Det är nog bäst att vi fortsätter att bygga bostäderna på plats med riktiga byggnadsarbetare, säger han.

MARGITE FRANSSON

I KORTHET

Plåtslagare kom fyra i yrkes-VM

Yrkeslandslaget/ Mikael Nilsson, från Liden utanför Sundsvall, kom på fjärde plats i byggnadsplåtslageri. Han blev bäste svensk i tävlingen som avgjordes i Japan.

I årets yrkes-VM, eller Worldskills Competition, deltog närmare 1 000 tävlande från

Mikael Nilsson 49 länder i

48 olika yrkesgrenar. Sverige tog två bronsmedaljer; floristen Sofie Danielsson, Örskelljunga, och hudterapeuten Susanna Faghihi, Färjestaden.

Chef frias efter dödsolycka

Domstol/ En företagare frias av Sundsvalls tingsrätt efter en dödsolycka som hände i augusti 2003. Då omkom byggnadsarbetaren Gunnar Thelin när han föll från cirka tolv meters höjd i samband med nedmontering av en byggnadsställning.

Han arbetade på Hörnqvists Ställningsmontage.

Chefen åtalades för arbetsmiljöbrott, vållande till annans död. Men rätten friar, även om man ser vissa brister i företagets arbetsmiljöarbete.

Den omkomne saknade personligt fallskydd, när han föll. Detta fanns på företaget men det var oklart varför det inte användes. De brister rätten tar fasta på är att det inte upprättats skriftliga instruktioner och riskbedömningar.

Men rätten friar därför att man inte ser det direkta sambandet mellan dessa och olyckan.

LÄS MER

Byggnyheter varje vardag på internet.
www.byggnadsarbetaren.se

Hultafors

Tifab

I KORTHET

Lagbas stoppade tyska byggskivor

Arbetsmiljö/ Användningen av tyska OSB-skivor stoppades tillfälligt på ett Skanskabygge i Skärholmen, Stockholm. Byggskivorna luktade starkt och byggarbetarna misstänkte att de var hälsofarliga.

– Vi hävde stoppet efter att ha fått garantier från leverantören, som redovisade ett säkerhetsdatablad på engelska. Enligt honom är de här inte farligare än andra skivor, säger lagbasen Leif Holmgren.

OSB-skivor (Oriented Strand Board) är skivor som består av träfibermassa, liknande träflis. Lim finns som bindemedel och kan både innehålla isocyanater och formaldehyd, som kan frigöras vid stark upphettning. Skivorna användes i gipsväggar.

Dom om olycka överklagas inte

Dödsolycka/ Det blir inget överklagande av domen i Malmö tingsrätt efter den svåra olyckan där ställningsbyggaren Michael Röing omkom. Kammaråklagare Lotten Loberg har beslutat att inte överklaga.

I november friades två åtalade chefer och en arbetskamrat på Heab Byggställningar för misstankar om arbetsmiljöbrott. Åklagaren hade också yrkat på företagsbot, vilket tingsrätten inte heller biföll.

– Tingsrätten gör inte samma bedömning som jag. Men jag tycker att det är en välskriven dom där tingsrätten också tagit upp sådant som är försvårande för företaget. Men de har gjort en annan bevisvärdering, säger Lotten Loberg.

Olyckan inträffade då den 34-årige ställningsbyggaren fick en last plank över sig i samband med nedmontering av en ställning.

Glaslärningar får ny utbildning

Glasavtalet/ För första gången får glasarbetande företagslärningar obligatorisk utbildning. Den veckolånga kursen, som ges

i Växjö, är en del av yrkesutbildningsavtalet från i våras. Kursen ska ges till alla som gått som lärlingar på glasmästerier i mer än sex månader.

– Det känns väldigt bra. Jag får tid att sätta mig in i arbetet och får en bättre överblick. Det blir en hel del aha-upplevelser och tips. På arbetsplatsen finns inte riktigt den tiden, här blir informationen mer koncentrerad, säger Fredrik Karlsson, glaslärling från Malmköping.

Utöver glaskunskap, mättings- och monteringsmekanik får deltagarna även lära sig om arbetsmiljö och hälsa inom glasbranschen. I Byggnads finns cirka 1 500 glasarbetare.

Skadades svårt av järnbalk

Byggolycka/ En 77-årig man fick svåra skador när han träffades av en fallande järnbalk från en takkonstruktion på en byggarbetsplats i Hedesunda, söder om Gävle.

En av balkarna från den cirka 20 meter breda takkonstruktionen lossnade från sitt fäste och föll och träffade mannen. Arbeten pågick runtomkring. Balken vägde cirka 300–400 kilo och föll från flera meters höjd. Mannen fick skullskador och frakturer på kroppen.

Bygginspektörer får sparken

Arbetsmiljö/ Arbetsmiljöverket ska spara 157 miljoner kronor under tre år. För byggsektorn innebär det att minst var fjärde inspektör försvinner, enligt bedömningar tidigare i höst.

Nu står det klart att verket måste minska personalen ytterligare. Minskningarna motsvarar tjänster på totalt 50 årsarbeten, varav 41 ute på inspektionerna.

Verket har så långt möjligt prioriterat inspektioner på arbetsplatserna.

Men nu påverkas även dessa, både genom personalminskningar och genom att de inspektörer som blir kvar också måste dessutom hantera mer administration, eftersom även administrativ personal försvinner.

Ejendals

3 c

Hitachi

A-kassa kan kosta ännu mer

– får inte längre anlita inkasso för krav

A-kasseavgift/

A-kassorna får inte längre anlita inkassobolag för att driva in skulder. Om kassorna ska sköta det själva blir det en rejäl kostnad, menar Byggnads a-kassa. En kostnad som betalande medlemmar antagligen får stå för.

Hittills har a-kassorna anlitat inkassobolag för att driva in obetalda avgifter och felaktiga utbetalningar. Men nu har IAF, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, kommit fram till att a-kassorna inte får anlita inkassobolag, enligt grundlagen.

– Att driva in avgifter och felaktiga utbetalningar är myndighetsutövning. Därför kan a-kassorna inte lämna över den uppgiften till någon annan, säger Uno Ströberg på IAF:s försäkringsjuridiska enhet.

UNDER ÅRET HAR många medlemmar slutat betala a-kasseavgift under året, ofta på grund av den förhöjda finansieringsavgift som trädde i kraft vid årsskiftet.

Efter tre månader åker man ur a-kassan. Men att sluta betala räcker inte som utträde. Det krävs att medlemmen själv aktivt begär att gå ur a-kassan. Att bara sluta betala ger i stället en betalningspåminnelse.

Om a-kassan inte får in pengarna ska kassan nu själv lämna över ärendet till kronofogden.

Sten-Åke Thorén, enhetschef för Byggnads a-kassa:

– Det blir medlemsavgiften som höjs när kostnaderna ökar. Vi får rätta oss efter de här förhållandena. Men det är sorgligt, medlemmarna har ju haft tillräckligt med höjningar det senaste året.

Uno Ströberg, IAF, tycker däremot inte att det borde bli dyrt.

– Jag har svårt att se att den stora kostnaden för a-kassorna. Ärendehantering med kronofogden är mycket enklare i dag. Jag tror att det här mer är en principiell diskussion, annars borde a-kassorna se över sin ekonomi.

Sten-Åke Thorén håller inte med:

– Han har helt fel. Det här är ett jättejobb, det krävs antingen ett helt nytt hanteringssystem som inte kräver personal. Eller mer personal. Båda alternativen är väldigt kostsamma. Men vi måste rätta oss efter vad IAF säger. Nu ska vi gå igenom det här tillsammans med de övriga kassorna.

ENLIGT STEN-ÅKE Thorén har medlemmarna i Byggnads a-kassa i dag en gemensam skuld på cirka 20 miljoner kronor. Närmare hälften handlar om medlemmar som inte betalat in a-kasseavgiften under året.

Byggnads a-kassa har skickat ut påminnelser. Men det är många som ändå inte betalat. Fram till våren kommer de ärendena att lämnas över till kronofogden.

SANDRA LUND

FAKTA BYGGNADS A-KASSA

● Den sista september 2006 hade Byggnads a-kassa 99 707 medlemmar.

Samma datum i år hade antalet medlemmar sjunkit till 91 300.

● I oktober i år ökade antalet medlemmar till 102 411. Det berodde på att målarnas a-kassa gick upp i Byggnads den första oktober.

Kina-arbetare fick ingen lön

Gästarbetare/

De 130 kinesiska byggnadsarbetarna vid Fanerdun i Kalmar har inte fått lön på tre månader. Cirka tio miljoner kronor har inte betalats ut.

– Det är så sorgligt så det liknar fan ingenting, säger Byggnadsombudsman Willy Hulthén, som förhandlat fram avtalsenliga löner och gjort upp om utbetalningar i svensk bank.

Han var misstänksam om de skulle få behålla pengarna hemma i Kina, men trodde att de skulle få sina pengar i Sverige.

I somras kom de 130 kinesiska arbetarna till Kalmar. Redan under våren uppmärksammades oklarheter med löner.

Men i samband med att denna nya grupp kom drev Byggnads igenom att de skulle ha avtalsenliga löner i Sverige och att de skulle betalas ut på konton i Sverige. Avtalet gjordes med bygg-

bolaget Xingxing, som ingår i Fanerduns koncern. Nu står det klart att de kinesiska arbetarna aldrig har fått några pengar.

– Än har byggnadsarbetarna inte fått någon lön, säger Bei Bergfeldt, nyttillträdde vd på Fanerdun, till Smålandsnytt.

Vd:n lägger skulden på de kinesiska myndigheterna som inte låtit företaget föra ut pengar ur Kina.

Byggnads i Kalmar kommer att begära förhandlingar om avtalsbrott mot det löneavtal man har med byggbolaget.

Dessutom finns uppgifter om att företaget brutit mot arbetsmiljöavtalet. Enligt uppgift har arbetare jobbat över 1 000 timmar på tre månader, vilket innebär cirka 300 övertidstimmar under tre månader.

– Vi kommer att kräva miljon-skadestånd, säger Willy Hulthén.

MARGITE FRANSSON

I KORTHET

Maskiner stals från NCC-byggen

Inbrott/ Tre av NCC:s byggen i Färjestaden på Öland har bestulits på maskiner och utrustning till ett värde av 250 000 kronor.

Tjuvarna fick bland annat med sig två "paddor" och en "stövel", maskiner som används vid markarbeten. Enligt Kalmarpolisen har det skett ett antal liknande stölden den senaste tiden i länet. Uppskattningsvis har verktyg för 500 000 kronor försvunnit från byggen av bland annat nya konstmuseet och polishuset i Kalmar.

Pris till Byggnadsarbetaren

Utmärkelse/ Byggnadsarbetarens reportrar Nina Christensen och Margite Fransson fick pris för bästa avslöjande vid Fackförbundspressens dag den 23 november. Priset gäller reportaget "De jobbar med livet som insats" i Byggnadsarbetaren 5/2007.

I reportaget visas att utländska gästarbetare har sämre arbetsmiljö och lägre löner än svenska byggnadsarbetare fastän de jobbar på samma arbetsplats. Ett femtiotal fackförbundstidskrifter deltog.

Combisafe

PRENUMERERA

HELÅR

297 KRONOR

WWW.BYGGNADSARBETAREN.SE

TEL: 010-58848 08

E-POST: prenumeration@edb.com

BYGGTIDNINGEN PÅ DIN SIDA

"Ju lugnare man kör, desto mindre vibrationer" säger testföraren Fredrik Jönsson. Här kör han Kramer, som klarade vibrationstestet bäst.

SMÅ LASTARE SKAKAR FARLIGT

Risken för vibrationsskador är störst för den som kör den dyraste kompaktlastaren. Minst är risken i en ny Kramer. Men alla maskiner vibrerar så mycket att arbetsgivaren måste agera för att minska vibrationerna.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO PER NILSSON

Den som kör kompaktlastaren Kramer utsätts för minst vibrationer. Det visar Byggnadsarbetarens test av helkroppsvibrationer i kompaktlastare.

Ingen av maskinerna vibrerar mer än att de får användas i åtta timmar under en arbetsdag, vid normalt arbete. Men de vibrerar ändå så mycket att det finns risk för skador. Arbetsgivaren är därför skyldig att agera för att få ner vibrationerna.

Sådana krav ställs när vibrationerna når en viss gräns, som kallas insatsvärde. Den gränsen nås efter 7,5 timmars körning med Kramers maskin, och redan efter 4,1 timmar med Cats maskin, som vibrerade mest.

– Jag tycker att förarna utsätts för höga värden med tanke på att reglerna är satta för att man inte ska skada sig. Dessutom ska man komma ihåg att det var en ganska snäll

bana, då borde det inte finnas någon risk att skada sig alls, säger Peter Jönsson, teknisk doktor i ämnet och vd för CVK i Luleå.

Byggnadsarbetaren beställde testet av CVK, Center for Vibration Comfort. Före testet gjordes studier av hur man arbetar med dessa maskiner på byggen och därefter byggdes en testbana i Sävest, utanför Boden.

Banan bestod av en plan sträcka och sedan en ojämnhet, ungefär som när man kör in i en byggnad. Därefter kom en sväng och en bit körning till innan testföraren lastade 400 kilo stenar och körde tillbaka.

I den första delen av testet var hastigheten sex kilometer i timmen.

– Att Kramern lyckades bäst kan bland an-

Peter Jönsson

nat bero på att den har långt avstånd mellan hjulparen, säger Peter Jönsson.

Liknande faktorer kan också påverka när det gäller tvåan, en Avant 635. Även att Kramer och Avant är relativt tunga tror han kan hålla ner vibrationerna. Generellt sett brukar man säga att ju tyngre maskin, desto mindre vibrationer. Men ändå är testets tyngsta maskin, en Cat, den som får sämst resultat. Resultaten beror också på hur maskinerna är konstruerade.

I del två av testet ökades farten. Föraren körde på samma bana som tidigare, men så snabbt det gick utan att riskera sig själv eller material. Då steg vibrationsnivåerna dramatiskt.

Kramers maskin skulle då få köras i 2,4 timmar per dag innan insatsvärdet överskrids och Cat i bara 36 minuter.

Insatsvärdet är, som sagt, den gräns där

	Kramer 180	Avant 635	Bobcat S130
Vikt	1 860 kg	1 540 kg	2 150 kg
Årsmodell	2007	2007	2005
Drifttimmar	220	2	282
Styrning	4-hjulsstyrd	midjestyrd (delbar i midjan)	glidstyrd (styrning med ena sidans hjulpar)
Pris nyinköp	cirka 390 000 kronor	cirka 345 000 kronor, med hytt	cirka 260 000 kronor
Hyrpris/dag exkl. moms	cirka 2 700 kronor	ny maskin, prisuppgift saknas	cirka 1 700 kronor
Tid innan insatsvärdet* nås vid normal körning	7,5 timmar	6,0 timmar	5,4 timmar
Tid innan gränsvärdet* nås vid normal körning	mer än 8 timmar	mer än 8 timmar	mer än 8 timmar
Tid innan insatsvärdet* nås vid snabb körning	2,4 timmar	1,2 timmar	1,1 timmar
Tid innan gränsvärdet* nås vid snabb körning	mer än 8 timmar	6,1 timmar	5,2 timmar
Vibrationsbetyg	☹☹☹	☹☹☹	☹☹
Förarens övriga kommentarer	"Väldigt behaglig att köra, går mjukt och fint. Bra sikt och tystgående. Stor hytt. Kan vara knepig att hantera med material i trånga utrymmen. Dåligt hydraulflöde".	"Stor hytt och behaglig att köra. Bra överblick, då maskinen har teleskoputskjut. Tystgående. Midjestyningen gör den smidig i trånga utrymmen. Förhållandevis dålig sikt bakåt".	"Den är stabil i sidled. Bra vid rivningsarbeten. Bra vid stillastående arbeten, du är skyddad vid rivning. Dålig baksikt. Jobbigare att köra än de maskiner som kommer före i testet. Stötig."

* **Insatsvärdet** ligger vid den nivå där vibrationerna är så allvarliga att arbetsgivaren måste vidta åtgärder för att minska dem, **gränsvärdet** är den nivå där problemen är så stora att arbetet alls inte får fortsätta.

arbetsgivaren måste sätta in åtgärder. Men det finns också ett gränsvärde, som det är förbjudet att gå över. Arbetet ska stoppas om man överskrider det. I testets andra del var vibrationsvärdena så höga att bara Kramer fick köras under en hel arbetsdag.

Som ett sista test körde föraren också maskinerna på en betydligt ojämnare bana i hög fart. Där överskreds både insatsvärdet och gränsvärdet på samtliga maskiner.

Detta visar att fart och underlag har stor betydelse för vilka vibrationer föraren utsätts för. Också körteknik påverkar hur stora

vibrationerna blir. Fort och ryckigt ger mer vibrationer. Därför valde vi en rutinerad förare, som fick köra samtliga maskiner på testbanan.

– Ju mer erfarenhet, desto lugnare blir oftast körningen, säger Fredrik Jönsson.

Han har kört maskiner i ett tjugotal år och är van vid en mängd maskintyper, däribland byggmaskiner.

Förare som utsätts för mycket vibrationer riskerar att få ryggproblem och värk i nacke och axlar. Att gå över insatsvärdet är därför allvarligt. För dem som utsätts ska arbetsgivaren erbjuda läkarundersökningar.

”Jag tycker att förarna utsätts för höga värden.”

Testresultaten visar på ett allvarligt problem, då samtliga maskiner överstiger dessa värden.

– På sikt är målet att alla värden ska vara under insatsvärdena. Det är hela vitsen med reglerna, säger Bengt Johansson, som har hand om vibrationsfrågor på Arbetsmiljöverket. ●

Avant 530+	Cat 216 B
980 kg	2 836 kg
2005	2005
1 672	434
midjestyrd	glidtyrd
cirka 269 000 kronor, utan hytt	cirka 467 000 kronor
cirka 1 300 kronor	cirka 2 700 kronor
4,2 timmar	4,1 timmar
mer än 8 timmar	mer än 8 timmar
48 minuter	36 minuter
3,9 timmar	3,1 timmar
☒☒	☒☒
"Bra med teleskoplastare. Smidigast av alla att jobba med. Bra kunna koppla ur fyrhjulsdriften. Bra sikt och redskap. Bullrig. I vissa lägen nackdel att inte ha hytt."	"För att vara glidstyrd är den behaglig att hantera. Positivt att den ej bullrar så mycket. Bra vid rivning och stillastående arbete. Stabil att köra. Väldigt dålig sikt bakåt och på sidorna."

SÅ GJORDE VI TESTET

● Efter samtal med uthyrare, fackfolk och dem som utförde testen, valde vi kompaktlastare som var jämförbara i prestanda och arbetsområden. De används för in- och utlastning och kan, med redskap, användas vid till exempel rivning.

I testet ingick två lite nyare modeller – Kramer och Avant – och två traditionellare – Bobcat och Cat. Årsmodeller och arbetstimmar varierar dock. Vi har hyrt maskinerna och kört alla

på samma bana, med samma förare. Inköpspriserna i tabellen gäller tillverkningsåren.

Under testet placerades ett mätinstrument som mäter vibrationsemissioner under föraren. Detta värde avläses efter en körning och omsätts sedan till förarens exponering under en dags arbete.

Byggnadsarbetarens redaktion har satt betygen, som gäller endast vibrationerna, på en femgradig skala. ●

"Underlaget spelar stor roll för hur mycket vibrationer det blir", säger Fredrik Jönsson, här i en Avant. Skillnaderna i resultat mellan Avanterna kan bland annat förklaras med ålder, drifttimmar och vikt.

TIPS/ SÅ FÅR DU NER VIBRATIONERNA

- Ställ krav på maskinerna vid inköp.
- Välj den maskin som är mest lämplig för jobbet.
- Tänk på att underlaget påverkar. Kör långsammare på ett tufft underlag.
- Använd arbetsrotation.
- Använd vibrationsisolerade förarstolar.
- Kör rent allmänt på ett lugnt sätt.

Johan Bergdahl isolerar taket med wellpappskivor i stället för masonitskivor. Wellpappen viks så att en luftspalt bildas mot taket.

Wellpapp luftar under taket

● **Det går snabbare, blir billigare och det sparar ryggar och axlar. Med den beskrivningen från byggare på Bergdahls Bygg i Mullsjö borde luftspaltsskivan i wellpapp bli succé. Men än så länge reglerar masoniten.**

När Johan Bergdahl, som äger Bergdahls Bygg AB i Mullsjö, bygger nytt åt firman väljer han lokala råvaror. Det ligger i tiden, men handlar inte i första hand om klimathotet.

Nej, Bergdahls val av en ny Mullsjö-idé för att bygga luftspalt under takpanelen på det nya kontoret är framför allt en fråga om

pris och om arbetsmiljö.

– Det här sparar rygg och axlar, säger Michael Forsberg, en av fyra anställda byggnadsarbetare på Bergdahls.

I stället för att spika läkt och sätta masonit under yttertaket står Michael på betonggolvet vid en bunt wellpappskivor. skivorna ser ut som ovikta flyttkartonger, med påtryckta anvisningar om hur de ska vikas till rätt form.

Michael viker skivorna vid de stansade spårerna, efter anvisningarna. Den färdigvikta skivan har två längsgående, triangulära veck och två veck på kanterna. Vecken gör att skivan, när den monteras,

formar en 35 millimeters luftspalt mot takets ytterpanel.

Michael räcker den 1,5 meter långa skivan till chefen Johan, som arbetar från en nästan laglig lättmetallställning. Johan lägger in skivan mellan takstolarna och häftar fast skivan med en häftpistol.

Häftorna sätter han i igenom en pappflik som går ned några centimeter under luftspalten och ligger an mot takstolen. Det sista momentet i monteringen är att fästa skivan i panelen med fyra skruvar i de triangelformade distansvecken.

– Distansbrickorna gör att

pappen inte trycks ihop samtidigt som de förhindrar att skruven går igenom panelen, förklarar Bengt Sättermann, en av uppfinnarna bakom den patenterade konstruktionen.

Bengt och hans granne i Mullsjö, Birger Svensson, har tagit några år på sig för att utveckla sin metod att bygga luftspalt. De har en bakgrund i byggbranschen och idén utvecklades över staketet.

Nu satsar de på idén på heltid i företaget Byggmatek som har avtal med tillverkare och pal-lar med wellpapp på lager. Men byggbranschen är konservativ.

INGEMAR DAHLKVIST

Michael Forsberg (bilden) gillar wellpappskivorna. "De sparar rygg och axlar", säger han. När skivan viks formas en läkt för luftspalten. Distansbrickorna träs i urtagen och hindrar att wellpappen trycks ihop.

TIPSA GREJER & GREPP!
Ring 08-728 49 70
GREJER & GREPP PÅ INTERNET
Gå in på vår hemsida
www.byggnadsarbetaren.se

– Vi har kontaktat hustillverkare och isoleringsföretag och intresset har varit stort. De konstaterar oftast att priset och tekniken är bra men försäljningen har inte kommit i gång fullt ut, säger Bengt Sättermann som nu försöker introducera metoden via byggvaruhus.

Johan Bergdahl och Michael Forsberg gillar produkten. De konstaterar att de sparar tid, pengar och muskelkraft jämfört med att spika läkt och häfta fast tung, fladdrig masonit.

Enligt beräkningar som Bengt Sättermann och Birger Svensson gjort sparar man cirka åtta mi-

nuters arbetstid per löpmeter luftspalt med wellpapp-metoden. Och enligt samma beräkning blir totalkostnaden, material plus arbete, ungefär hälften av vad kostnaden per löpmeter blir med traditionell metod.

Vid takfoten använder man en specialskiva med en flik som skjuts ner mot hammarbandet. Vid sneda takytor får de standardiserade skivorna skäras och anpassas till det unika facket. Där kan det bli nödvändigt att komplettera med läkt.

– Då får man använda fritt skapande, säger Johan Bergdahl.

INGEMAR DAHLKVIST

PERNILLA MAHLMAN

Tumstocksanhållets uppfinnare Anton Svensson går fortfarande på byggymnasiet i Sandviken.

ANTON, 18, HAR ALLTID RÄTT VINKEL

● **För dem som är trötta på rispor i fingrarna och sneda linjer finns nu ett verktyg som håller tumstocken på exakt det måttet du vill kapa skivan.**

När Anton Svensson, som går tredje året på byggprogrammet på Sandvikens gymnasieskola, var ute på praktik fick han bland annat stå och mäta upp och kapa till gipsskivor. Ganska snart märkte han att huden på pekfingeret nöttes och slets mot skivkanten.

– Jag tyckte det verkade både onödigt och dumt och började fundera på varför det inte fanns något verktyg som underlättade jobbet och sparade på fingret, säger han.

Anton tog kontakt med Kalle Wallin, lärare på gymnasiet, och tillsammans började de tillverka prototyper i metall. Målet var att uppfinna ett verktyg som kan användas för att underlätta vid måttagning och skärning av

gipsskivor. Resultatet är Tumstocksanhåll, ett nio centimeter långt hårdplastverktyg som går att fästa vid en nyckel hållare i bältet.

På ena sidan av verktyget finns en ränna där man fixerar tumstocken och justerar den efter vilket mått man ska kapa skivan.

Tumstocksanhåll tillverkas i Sandviken och finns för tillfället bara att köpa på byggföretag i trakten. Anton och Kalle håller dock på att få ut det på några postorderföretag också.

Verktyget kostar omkring 40 kronor ute i handeln och med tanke på att det kostat över 100 000 kronor att utveckla så blir det till att de säljer ordentligt. Något uppfinnaren inte tvivlar på.

– Bara folk får reda på att det finns ett sånt här verktyg så kommer de väl vilja ha ett, säger Anton.

MAGNUS BERGSTRÖM

Conny Söderström sitter som en kung i sin hemmabyggda Hot Rod. Tre år, 150 000 kronor och många arbetstimmar tog det att bli klar med vrålåket, som enligt Conny aldrig riktigt kan blir klart.

CONNY GILLAR NÄR MOTORN MULLRAR

– snart rullar hemmabygget på vägarna

När snickaren Conny Söderström, på grund av ryggvärk, inte längre kunde köra motorcykel behövde han pigga upp sig lite. Därför byggde han sig en Hot Rod. Nu väntar han bara på att Bosse Bildoktorn ska besikta vrålåket.

TEXT MAGNUS BERGSTRÖM FOTO MIKAEL FRITZON

Mitt i de mörka småländska skogarna, ett stycke utanför Sävsjö, bor 56-åriga snickaren Conny Söderström i ett litet rött torp tillsammans med fru och två hundar. I den gamla stallbyggnaden, som numera tjänar som garage, står en gammal dröm – en alldeles egen hemmabyggt Hot Rod. Men trots att Conny är stolt över sitt bygge är han blygsam.

– Äh, vem som helst kan bygga en sån här. Det enda som krävs är lite tålamod och intresse. Och en riktigt snäll och förstående fru förstås, säger han och skrattar.

Det har tagit tre år att bli klar med bygget. Allt började när han efter en arbetsplatsolycka för några år sedan fick ont i ryggen och till slut inte kunde köra sin Harley Davidson.

Motorcykelåkandet var som en livsstil för Conny och hans fru, så det kändes hårt när han tvingades göra sig av med sin Harley.

Men Conny är inte den som ger upp, så han satte i gång med en dröm han länge haft. Allt sedan han fick syn på ZZ Top's album Eliminator, som pryds av en numera klassisk Hot Rod, visste han hur hans egen skulle se ut.

I augusti var han klar med bilen. Den består av bland annat en nytilverkad ram för Ford-34, en bakaxel från en Jaguar, en plast-

Conny
Söderström

kaross och en Chevamotor på 3,5 liter med okänt antal hästar. Runt 150 000 kronor och många arbetstimmar har den kostat.

Trots att Conny bara kört småsvängar är han övertygad om att kärran gör över 200 knyck. Men farten är inte viktigast.

– Det är det sköna mullret, det goa motorljudet man vill åt. Sen kan det väl vara skönt att dra på lite ibland också, säger han och speglar sig i lacken.

Han sätter sig i bilen och startar motorn. Conny ler drömmande när han demonstrerar motorljudet, som närmast kan liknas vid ljudet från en gigantisk katt som spinner.

En Hot Rod får låta max 84 decibel och när Conny nyligen testade motorljudet mättes det till 73,5 decibel. Därför är han sugen på att trimma upp det lite, för sakens skull.

Förutom att lyssna på mullret, köra, putsa och meka så är det en viktig del för Hot Rod-ägare att träffa likasinnade människor, och bilar. Under sommaren finns det två till tre Hot Rod-träffar varje helg, bara i Sverige.

Just nu väntar Conny på att Bosse Bildoktorn ska komma och slutbesikta vrålåket. Förutom att tipsa radiolyssnare besiktar han bilar åt Sveriges Fordonsbyggares riksorganisation, SFRO. När det är klart får Conny och hans Hot Rod äntligen ge sig ut på de stora vägarna och visa vad de går för. Sen vill han fortsätta att bygga.

– En Hot Rod blir aldrig klar. Det finns nästan inga begränsningar för vad man kan göra. I mitt fall gäller det bara att ryggen håller, så jag kan fortsätta.

Om allt klfärr så kan man nästa sommar se ett fascinerande ekipage på landets vägar. Conny har nämligen skaffat en husvagn från 60-talet som han vill snitsa till i exakt samma stil som sin Hot Rod. ●

FAKTA/HOT ROD

Begreppet uppstod i USA i slutet av 40-talet, då motorintresserade män började bygga om stora 30-talsbilar till sportbilar. En äkta Hot Rod bör ha ett chassi från en A-Ford 32:a, 33:a eller 34:a. För övrigt finns inga regler eller riktlinjer. I Sverige användes länge Volvo Duett som utgångspunkt för Hot Rod-byggen.

Huvudet sätts på plats på årets julbock i Gävle.

Står bocken kvar ännu?

Julpynt/

Brandskyddsmedel ska hålla julbocken i Gävle på benen över hela julen. Hur det fungerar i år återstår att se när denna tidning trycks.

Julfriden lägger sig över landet och lika viktigt och omdiskuterat som Kalle Anka är julbocken i Gävle. Som vanligt sattes den upp på Slottstorget lagom till advent.

Innan monteringen knyts under någon månad mattor av halm. Resten av byggnadsverket består av en trästomme. Uppsättningen går på ett par dagar.

Genom åren har bocken bränts ner ett antal gånger. Men det har blivit svårare. Allt material – även halmen – impregneras

numer med brandskyddsmedel. Förra året räddade det bocken från att försvinna i lågorna. Den 15 december 03:56 försökte någon fjutta på.

Bocken är känd i hela världen. Till och med i det stora landet i väster. Tyvärr känner de även till traditionen om att den stackars bocken brukar eldas upp. Sålunda brände en 51-årig amerikansk turist upp 2001 års upplaga efter att han hört talas om de svenska julvanorna på en fest.

Den fantasifullaste attacken genomfördes 2005. Två personer utklädda till tomte och pepparkaksgubbe sköt eldpilar mot bocken. Elden tog sig och bocken gick upp i rök. Precis som vanligt.

Cenneth Niklasson

Så här ser det ut på bygget i Lean Forums dataspel.

Bygg klimatsmart på nätet

Virtuellt byggande/

Får du byggabstinens under långa, lediga mellandagar så kan du alltid ta till datorn. Flera nya spel går ut på att bygga virtuellt.

Bygg hållbart med grön energi eller fixa miljökollaps med kol-kraftverk. Valet är ditt i senaste stadsbyggarsimulatore Sim City Societies.

Förutom att bygga hus, vägar och parker för att skapa den perfekta staden måste du i senaste datorspelet i Sim City-serien tänka på vilka energialternativ du använder i din virtuella stad.

Oavsett val så får det konsekvenser. Om du från början satsar på vindkraft får du räkna

med en långsam tillväxt och låg produktionstakt. Väljer du fossila energikällor får det förr eller senare negativa miljökonsekvenser som klimatförändringar och annat.

Det gäller också att hålla stadens invånare på gott humör. Skitig luft och långa trafikköer kan få de digitala invånarna att revoltera mot dig.

Ett annat spelalternativ för dig som mer detaljerat vill följa byggprocessen, och inte vill lägga 500 spänn på Sim City, är ett internetspel utvecklat av svenska Lean Forum Bygg. I spelet ska man se till att allt på en byggarbetsplats fungerar, från arbetsstyrka och lager till materialflöden.

Magnus Bergström

BÖCKER

En riktig man

Av Sam Martin

Handbok för pojkar

Av Leif Eriksson m.fl.

Handböcker/1111

Två bra uppslagsverk för alla vetgiriga som vill imponera. I En riktig man finns handfasta tips om allt från hur du utbringar en skål till hur du snabbt åtgärdar ett ormbett. Allt berättat med mycket humor och fyndiga bilder. Handbok för pojkar

innehåller tips bland annat om hur du knyter en slips, läser runskrift eller använder din klocka som kompass. RJ/MB

Kultbilar

Av Håkan Matson

Bilhistoria/1111

I Kultbilar finns svar på alla viktiga frågor. Som i vilka bilmodeller James Dean och Hank Williams dog eller vad Leonid Brezjnev hade gemensamt med Johann Cruyff. Perfekt julklapp till en riktigt nördig machotyp, skriven av

motorjournalisten Håkan Matson. Han är värd en Ferrari 250 GTO Scaglietti för den backspegel han speglar fragment av 1900-talets galna historia i. 10

När dom andra sover

Av Christer Olofsson

Fotobok/1111

Fotografen Christer Olofssons ger i sin första fotobok läsaren en unik chans att komma Sveriges samefolk nära. Fast bilderna skildrar naturfolkets vardag reflekterar deras skönhet något näst intill magiskt. MB

SKIIVOR

The Refreshments Christmas Spirits

Rock'n'Roll/11

Skivan för dig som firar julen med drivor av bilvax i håret liggande under din favoritmason ute i garaget. Funkar lika bra i bilstereon om du med färsk Wunderbaum i backspegeln vågar dig på att köra några varv ute i snöslasket. För oss andra som inte fattar bättre blir The Refreshments Christmas Spirits snabbt både långtråkig och fantasilös. MB

Hett med hantverkare i Australien

Sexiga arbeten/

Nyligen skrev vi om att snickare är det fjärde sexigaste yrket enligt tidningen Taras läsare. För den snickare som inte känner sig eftertraktad nog efter det beskedet kan vi nu tipsa om att göra en resa till Australien. Juristtidningen Legally yours rapporterar att snickarna ligger i topp på australiernas lista över de sexigaste yrkena. 950 personer har svarat på enkäten och hela topp fem består av hantverkare. Näst efter snickarna anses golvläggarna, målarna, byggnadsarbetarna och rörmokarna vara hetast på den australiska marknaden.

Här har du ditt liv – enligt Sifo

Läsarkoll/

Jakt, fiske, miljövård och tv. Det är vanliga intressen bland er som läser Byggnadsarbetaren. Och fler än väntat är kvinnor.

Byggnadsarbetarens genomsnittliga läsare är en man som lyssnar på P4, sportsändningarna, i sin bil på väg till vallokalen där han ska rösta på socialdemokraterna. Det visar en Sifoundersökning om olika tidningars läsare.

I bagaget har han gevär och kastspö. Och så är han intresserad av att snickra.

Inte så förvånande kanske.

Mindre fördomsbekräftande är det att nästan hälften av tidningens läsare, fler än i befolkningen som helhet, är intresserade av miljövård och följer

Fiske är ettvanligt intresse bland Byggnadsarbetarens läsare.

populära tv-serier. Var tredje handlar med aktier och hela 26 procent av läsarna, långt fler än andelen medlemmar i Byggnads, är kvinnor. Fast fiskeintresserade då.

Tunnel och bro snyggast på vägarna

Byggnadskonst/

Tunnelprojektet Södra länken i Stockholm och Svinesundsbron i Bohuslän, som binder samman Norge och Sverige, är landets två vackraste väggbyggen. I varje fall om Vägverket själv får välja.

Utmärkelsen som går under namnet "Vackra vägars pris" har delats ut sedan 1991.

Södra länken, prisat vägbygge.

"Ministerns frisyр passar byggnadsarbetare"

Byggfrisyr/

Finansministern Anders Borgs frisyр passar inte för någon som ska utstråla trovärdighet. Däremot skulle den passa fint på en bygg-

nadsarbetare. Det slår kändisfrisören Zübeyde Simsek fast i Aftonbladet, apropå att en montör blivit hemskickad av chefen, som inte gillade hans nya frisyр.

Utan humor blir du fanatiker"

Louise Hoffsten, musiker (SvD)

Min fru har korta ben så vi har en liten bil. Den är röd men jag vet inte märket."

Henning Mankell, författare, ointresserad bilägare (Di/Weekend).

Det genomsnittliga kriminalreportaget kanske har en 75-procentig sanning i sig och det är mer rätt än fel."

Leif G W Persson, polisprofessor (SvD).

Jag tittar också i parkeringsautomater innan jag lägger i pengar ifall någon lämnat ett mynt."

Lars-Johan Jarnheimer, sparsam Tele2-chef (Veckans Affärer).

Jag tror inte på drömgästen – en gäst gör ingen fest."

Michael Bindefeld, känd festfixare (Allers).

Tipsa oss om smått och stort som rör byggande och allt däromkring. Ring eller skriv till j.b@byggnadsarbetaren.se, 08-728 48 00.

Westlife Back Home

Smörmusik/

Pojkbandet försöker desperat vinna tillbaka sin popularitet, men det lyckas inte. Westlife har ersatt popen med smörmusik. Bandets utveckling går definitivt åt fel håll, de sega kärleksballaderna tilltalar inte. Det är ointressant och smörgigt. Tyvärr Westlife, 90-talet är slut och det kommer inte tillbaka.

RJ

MATLÅDAN

Fläskfilé "Thai curry"

● 700 gram fläskfilé

● 3 dl kokosmjölk

● 1 msk röd currypasta

● 1 msk risvinäger eller vitvinsvinäger

● 2 dl matlagningsgrädde

● 6 kronärtskockshjärtan på burk

● 10 oliver pimento

● 50 gram ananas i bit

1 Skär fläskfilén i medaljonger.

Krydda dem med salt, peppar och madras currypulver. Grilla eller stek dem i lite skirat smör, håll varma! Stek snabbt kockorna och oliverna i samma panna.

2 Såsen: Koka upp currypasta med kokosmjölk, grädde och risvinäger, red av med maizena. Koka upp.

Serveras med nykokta nudlar

MICKE SELANDER

MATS FOGEMAN

Bli en trygg försäkringsinformatör på Byggnads

I Byggnads har vi fackliga företrädare som jobbar på arbetsplatserna som försäkringsinformatörer och det behövs fler!

Det finns en hel del försäkringar att hålla reda på. Dels avtalsförsäkringarna som är en del av kollektivavtalet och dels ett antal som ingår i Byggnads medlemskap. Avtalsförsäkringar som är kopplade till medlemskapet i Byggnads får du automatiskt, men det finns även försäkringar som du själv kan välja till. Som medlem är det därför tryggt att veta att man kan vända sig till en försäkringsinformatör om man har frågor om sina försäkringar.

● Tone fick ökad förståelse efter kursen

Tone Lillestø, som jobbar som rörmokare i Uppsala, är en av Byggnads många försäkringsinformatörer. Hon har nyligen gått en kurs, "Trygg försäkringsinformatör", en väl anpassad tre dagar lång utbildning, som erbjuds till medlemmar som vill arbeta med försäkringsinformation.

– Efter att ha gått kursen känner jag mig mycket tryggare, säger Tone.

– Jag förstår bättre nu hur jag ska informera och om vad. Det är ju inte så att vi ska vara experter, men vi ska veta vilka försäkringar som finns och var-

● Tone Lillestø.

FOTO: MICKÉ DUBOIS

● Byggnads behöver fler försäkringsinformatörer ute på arbetsplatserna.

” Jag förstår bättre nu hur jag ska informera och om vad. ”

för och framför allt när man ska använda dem. Det känns betydelsefullt och roligt, jag gör nytta och kan hjälpa mina kollegor

på jobbet. De söker upp mig och frågar om olika saker, till exempel om pappaledighet.

● Det behövs fler försäkringsinformatörer

– Jag tycker fler skulle ta uppdrag som försäkringsinformatör, det behövs fler på Byggnads, konstaterar Tone.

– Det är en fröjd att följa deltagarnas utveckling under kur-

sen. Ambitionen är hög och intresset på topp, trots kvällspass! Bättre ambassadörer för Byggnads kan vi inte få, säger Christine Mogård, från Byggnads kommunikationsenhet och ansvarig för utbildningen.

■ Vill du veta mer om kursen kan du kontakta Christine Mogård på Byggnads, telefon: 08-728 49 25.

Har du pengar att hämta?

● TA DIG TID FÖR EN FÖRSÄKRINGS-INFORMATION!

Våra försäkringar nyttjas inte fullt ut. Många medlemmar missar tyvärr att anmäla händelser som kan ge rätt till ersättning, ofta på grund av att man inte vet att man kan anmäla eller hur man går tillväga. Här vill vi hjälpa till.

Du som är medlem i Byggnads har möjlighet att anmäla dig för en kostnadsfri information om ditt försäkringsskydd via lag, kollektivavtal och ditt fackliga medlemskap.

Anmälan gör du på <http://www.medlemskvart.lo.se/>

Där kan du även se en informationsfilm om våra försäkringar under rubriken "se filmen".

När du registrerar din anmälan via datorn kommer den samtidigt att registreras hos den försäkringsansvarige på avdelningen som kontaktar dig för att bestämma en tid för att genomföra medlemskvarten.

UTNYTTJA
MEDLEMS-
KVARTEN

AUTOGIRO

■ Betalar du medlemsavgift via autogiro måste pengar finnas på ditt konto senast den 26 december.

A-KASSAN

■ Ersättning från A-kassan betalas ut den 13, 20 och den 28 december samt den 10 och den 17 januari.

Sammanslagningar av avdelningar

Från och med den 1 januari 2008 slås sju avdelningar ihop till tre.

Det är Byggnads Malmö och Byggnads Lund som går ihop. Huvudkontoret kommer att ligga i Malmö med ett verksamhetskontor i Lund.

Bygg 4:an Helsingborg och Byggnads Kristianstad slår sig samman. Huvudkontoret kommer att ligga i Helsingborg med ett verksamhetskontor i Kristianstad.

Bygg 23:an Luleå, Bygg 42:an Kalix och Byggnads Kiruna

FOTO: MICKE DUBOIS

blir en avdelning med huvudkontor i Luleå och verksamhetskontor i Kalix, Kiruna och Gällivare.

● Flera av Byggnads avdelningar slås ihop.

Migration - på vems villkor?

Hur kan vi förhindra **exploatering** av migrerande arbetskraft? Hur ser **framtiden** ut för Europeisk migration? Hur går **debatten** i övriga Europa?

För att uppmärksamma den Internationella Migrationsdagen håller Svenska Byggnadsarbetareförbundet och Olof Palmes Internationella Center ett halvdagsseminarium mellan kl. 13.00-17.00. Kl. 12.30 serveras lunchsmörgås. Kom till Polstjärnan, Sveavägen 77.

Paneldebatt med

Hans Tilly Byggnads
Wanja Lundby-Wedin LO
Gustaf Lind Justitiedepartementet
Olle Ehrlén NCC
Karin Ekenger Svenskt Näringsliv
Mats Wingborg Moderator

Föranmälan ska ske senast 13 dec till helen.perkio@palmecenter.se

Internationella Migrationsdagen 18 december

SMILEYS ÄR INTE NOG

SAB i Luleå, raffinaderiet i Lysekil och Dragon Gate i Gävle. Känns namnen bekanta? Det är arbetsplatser där Byggnads har upptäckt undermåliga och livsfarliga arbetsplatser. Jag kan räkna upp många fler.

Det är oftast utländsk arbetskraft som arbetar under slavliknande förhållanden. De får bo under usla villkor och i en arbetsmiljö som har lett till ett flertal olyckor och dödsfall. Detta är inget annat än utnyttjande av människor som kommer hit för att hitta sin försörjning. Jag vill kalla det jobbtrafficing och likställa det med annan människohandel.

Plötsligt är alla de rättigheter vi i fackföreningsrörelsen har kämpat för som bortblåsta. Det gör mig beklämd att se hur mänskliga rättigheter så snabbt kan slängas över bord.

Vi har ett bra samarbete med Arbetsmiljöverket i dessa frågor. Vid flera arbetsplatser har vi kallat på Arbetsmiljöverket och bett dem kontrollera arbetsmiljön. Det har lett till att byggen har stoppats och att arbetsgivarna har blivit ålagda att genomföra förbättringar. Det är ett oerhört viktigt uppdrag som Arbetsmiljöverket har.

Det är därför obegripligt att regeringen har beslutat att dra ner på verkets resurser. Mot bakgrund av hur situationen är borde det vara tvärtom – Arbetsmiljöverket behöver mer resurser. Jag vill påstå att regeringen i annat fall få ta ansvar för ökat antal olyckor och dödsfall. Det räcker inte

med Littorins klisterlappar med smileys.

Jag kan i sammanhanget inte heller låta bli att undra var Maciej Zaremba finns i debatten? Zaremba skrev ju ett antal artiklar i DN under 2005 om Laval-konflikten (Vaxholm) och påstod att Byggnads skulle vara främlingsfientligt och inte vilja ha hit utländsk arbetskraft.

Vad det handlade om var att vi ville undvika det som just nu håller på att breda ut sig inom byggsektorn. Laval-målet rör detta – att alla som arbetar i Sverige ska ha lika villkor oavsett var man kommer ifrån.

Nu när vi kan se att utländsk arbetskraft blir utnyttjad så undrar man var Zaremba och DN finns.

Frågan om utnyttjande av utländsk arbetskraft är också en fråga om migrationspolitik.

En migrationspolitik måste ta upp de migrerandes villkor. Dessa frågor är gränsöverskridande och måste lyftas inom hela EU. Vi behöver en europeisk debatt. Byggnads har därför tagit initiativ till en debattdag om migration. Den går av stapeln den 18 december och har titeln "Migration – på vems villkor"?

Det är alldeles uppenbart hur viktig den fackliga kampen är och att vi aldrig kan ta fackliga rättigheter för givet. Vi fortsätter vårt vardagliga arbete för löntagarnas rättigheter och vi känner inga gränser.

Jag vill också passa på att önska alla en riktigt GOD JUL och GOTT NYTT ÅR.

HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08- 728 48 10

Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

...OM SVENSKA MILJONÄRER

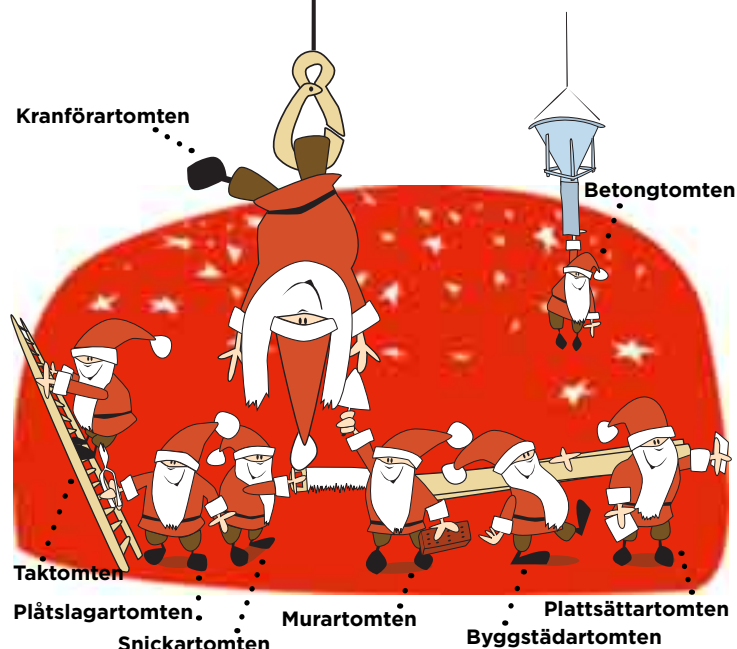
● Tidningen Connoisseur har gjort en undersökning bland svenska miljonärer. 43 procent av miljonärerna tycker att svenska folket i allmänhet arbetar för lite och 74 procent tycker att höjningen av a-kasseavgiften är bra. Man undrar vilken verklighet de lever i. De är välkomna ut en dag på bygget – om de orkar.

...OM MAUD OLOFSSON

● Hon har gjort bort sig igen. Hon gav Byggnads tidigare utredningschef Lars-Olof Pettersson sparken som utredare av trygghetssystem för företagare. "Han kunde inget om företagarnas villkor", sa hon. Men hon sparkade fel person. Hon trodde att Lars-Olof Pettersson som jobbat på SEKO var utredare.

...OM NYTT AVTAL MED SVENSKT NÄRINGS LIV

● Inför förhandlingarna mellan LO och Svenskt näringsliv har LO nu tydligt sagt ifrån att man inte är beredd att diskutera strejkrätten. I Svenskt Näringsliv är det den nyliberale Urban Bäckström som ensam bestämmer, men i LO bestämmer medlemsförbunden.

CITROEN

Vinn fina priser i årets tomtetävling

Ännu en gång är det dags för Byggnadsarbetarens klassiska tomtetävling.

I den här tidningen har åtta små tomtar gömt sig. Leta rätt på dem och delta i utlottningen av 50 priser.

På prisbordet ligger:

25 t-tröjor i svart bomull, med Byggnadsarbetarens logotyp på vänster ärm.

25 dubbeltrisslotter med chans att vinna upp till 50 000 kronor

per månad i 25 år – totalt 15 miljoner kronor!

Skriv upp alla yrkestomtars namn, samt på vilka sidor de döljer sig, på ett vykort. Skriv också ditt namn, din adress och din t-shirtstorlek.

Tävlingssvaret ska vara redaktionen tillhanda senast 7 januari 2008. Märk kortet "Tomtar" och skicka det till:

Byggnadsarbetaren
Box 19615
106 32 Stockholm

GRABBER

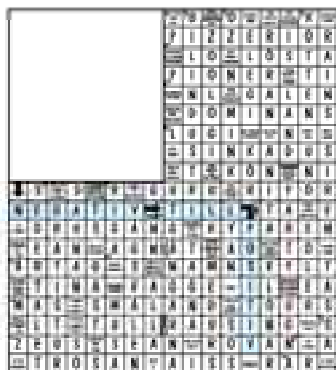
ROMERSK VEJSARE 361		KASTAS UT I JÄMNING KATTDJUR	OLADDA EXEMPLAR FATTAR		ETER- MEDA	TRÄDLA INNERV			TYSK PUNO SPEL	MALS I VISSA FALL SINGULAR
KAN LIGGA I MAL- PÅSEN						STÄR UTAN ÄR NÄREN				
			SPETSAR TILL DRINKEN					ELÄNDE HAR HÖRRAN		
VITVARU- JÄTTE IDROTTSK		KREDIT	SINGEL FOOLIG		JAPANSK SEDDORT KOPPLADE OSS FÖRR					BETALA SPULO
							SPORT- OMGÄRDE HÄLPER TÖRSTIGA		SKULPTUR	DIMANT- VERK
USELT KORT LÄNDE PÅ ÖLAND			NÄDOT FÖR JUL- BORDET							FÄLTMAN
		FÖR- ÄNDRA SLOGAN						ÖER OSS NYTT SES MISSEN		TECKNARE ÄR MÅNGA LJUS TILL JUL
KARTONG			FRAM- BRINGA	UTSLAGS- PLATS			KAN GÅ OMLOTT FÖR I EKEN			
KAP VERDES HUVUDSTAD RYLER				ÖER MÅNGA PÅ EDGAR ALLEN		DRAR RUDOLF SÄCKNING				HAR SPUTAN PÅ LAND
	KÄKA STRÄND- PELARE PÅ BILD		DUKAS UPP PÅ SPANSKA BORD					FÖLJER VINTERN HERR- HÄLSÖSK		
LIKE SHARON & KARL			SVIDER I SKENNET ÄR LEGO- BITARNA			TURK- METROPOL TYSK BIL				
		FLATALAND I FRÄMRE INDIEN PRÖVNING					NÄDOT FÖR SON PUNDET- STYCKE			HAR SVÄRT ATT STÅ STILL
KAN IS- LANDS- HÄSTAR			ALSFÄRD ÖREPKISK Ø							MÅNGEN BILDAR KRYSS
		SUNDERBÅL I SJÄLVA VERKET				STÄR INTE OLYCKLIG SITTER I		INFÖLL- HET		
SÄDES- KÄRVE	PETRIKRIK KAN MAN DREJA				GAMMALT MALMFÄLT		RUS VÄRTIGA VITAMINER		BIBLISK STAD ASTAT	
VILSEFÖRD JOSEF BRÖD								FRANSK FILMARE		
			KOLIK		VOKABEL			KAN VÄRA STRÖM- FÖRÄNDE		

VINNARE I BILDKRYSS 15

Birgitta Hultman, Laxå, Lars Landberg, Stockholm, Ingvar Sönefos, Falkenberg, Lena Nilsson, Överturingen, Inger Kalles, Bjursås, Tommy Englund, Karlstad, Sture Arvidsson, Kinna, Karl-Inge Karlsson, Nyköping, Sixten Almström, Glömmeträsk, Siv Hertzman, Gävle, Gösta Andersson, Rödeby, Henry Nordling, Upplands Väsby, Heidi Koukkula, Luleå, Janne Johansson, Bandhagen, Uno Nyström, Örkelljunga.

Vinnarna får var sin dubbeltrisslott.

BILDKRYSS #18

Dragning den 22 januari. 15 med rätt lösning vinner var sin trisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 18, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....